ESBJERG HAANDVÆRKER OG INDUSTRI FORENING

15. OKTOBER

1 8 8 2

1 9 3 2

ESBJERG HAANDVÆRKER- OG INDUSTRIFORENING

15. OKTOBER
1882 * 1932

VED HANS ERLANDSEN

BOGTRYKKER K. ROSENDAHL - ESBJERG

FORORD.

Formaalet med dette Jubilæumsskrift er at give nogle Oplysninger om Esbjerg Haandværker- og Industriforening, dens Arbejde og nogle af dens Mænd; men naar en saa stor Forening fylder 50 Aar i det kun 64-aarige Esbjerg, er det klart, at Skriftet tillige giver Billeder og Situationer fra Datidens Esbjerg.

Desværre er Foreningens Protokoller fra 1882 til 1901 borte, hvorfor Oplysningerne for dette Tidsrum er hentet fra de gamle Aviser. Sin egen Avis fik Esbjerg først i 1889. Indtil dette Tidspunkt er Kilden „Ribe Amtstidende" Varde Avis, den Gang Egnens største lokale Blad. For enkelte Aar findes overhovedet ingen Meddelelser om Foreningen i „Ribe Amtstidende"; men heldigvis har flere gamle Medlemmer eller Enker efter disse støttet Arbejdet betydeligt med at faa baade de vigtige og betydelige, men ogsaa muntre Episoder fra Foreningens Tilværelse „gravet frem".

H. E.

Halvtreds Aar i Slægternes Historie betyder sædvanligvis blot en stakket Stund. Anderledes forholder det sig med vor jubilerende Forening. Dens Historie betyder ikke blot et Væld af Minder for Foreningens egne Medlemmer, men er selv et Kapitel i Beretningen om den Æventyrets Prins, hvorom Viggo Stuckenberg synger:

> Som en Maageflok paa Sandet
> dine Mænd slog ned,
> skreg og sloges, stred og blanded
> Blod, og blev og led,
> led, til deres Vilje sejred,
> blev, til de vandt Fred og fejred
> midt i Hverdagslivets Larmen
> Hvilen, Arnevarmen.

Vor friske By uden Fordomme med dens ukunstlede og selvhjulpne Borgere, hvor der var

> Intet Læ og ingen Hvile,
> stakket Stund til Fest — —

har altid øvet Tiltrækning paa Arbejdets Mænd, og var det mon helt tilfældigt, at dens første Nybygger var en *Haandværker*, der ved sin Sang og sin Energi kunde faa Liv i sine Folk, naar Trætheden meldte sig. Og det var ligemeget, om den Esbjerg Smed havde 4 eller 5 Mand til at drive Hamrene. Han havde altid en Sang, der passede ind i Takten! — Frantz Møller fik sin Smedie bygget af Laust Tjelle-

sen i Strandby, den djærve Tømrer og Murer, der boede, hvor nu Margarinefabriken i Strandbygade har sin Virkeplads, og som under Krigen 1864 var med til at spille den fjendtlige Styrke, som laa indkvarteret i Strandby Kro, forskellige Puds. Og Byens næste Nybygger var Tømrer og Ølbrygger Olsen.

Haandværkets Mænd var paa Pletten fra første Begyndelse, og gennem de utallige Provelser i de første vanskelige Aar fik de den Sejghed og Modstandskraft, der gav Sundhed og Levedygtighed. Snart viste der sig ogsaa god Brug for dygtige Haandværkere i den hastigt voksende By, hvor enhver tilkæmpede sig den Stilling, han sad inde med, og hvor der vedblev at være større Lighed end i andre Købstæder. Navnlig efter Banens Aabning i 1875 søgte Haandværkerne til Esbjerg, og snart var de forskellige Fag repræsenteret. Det kan tilføjes, at man ogsaa hurtigt kom paa Højde med Haandværkerne i andre Købstæder. Dette sidste manifesteredes paa den smukkeste Maade ved Haandværkeroptoget ved Byens 25 Aars Jubilæum i 1893.

Ofte er det fremført, at det er *Havnen*, der betinger Esbjergs Fremtid. Men her som alle andre Steder gælder det at naa til den alsidige Udvikling af alle de Næringsveje, en By giver Jordbund for. Det betinger dens Kulturstandpunkt, dens Anseelse og Magtstilling. Ensidighed giver altid et lavt Almenstandpunkt. At Haandværk og Industri i Esbjerg har forstaaet at hævde sig paa en overordentlig smuk Maade behøver ikke nærmere Paavisning, og naar Esbjerg er naaet saa langt frem i Udviklingen, da har Haandværk og Industri bidraget deres hertil — ikke mindst den Part, som har været med fra tidlig Tid og gennemlevet de „magre Aar".

De fleste Byers Haandværkerforeninger har forlængst fejret 50 Aars Jubilæum. Andre Steder opstod disse Foreninger efter Næringsloven af 1857, der

tilintetgjorde Haandværkernes ældgamle Gilder og Lav. I *Esbjerg* maatte man naturnødvendigt have sig sundet lidt efter den første Nybyggerperiode — Stil=stand og Stagnation indtraadte som bekendt omkring 1880, da Havnearbejdet for en Tid hørte op, ligesom Kreatureksporten til England gik meget stærkt til=bage — og maaske havde man førhen slet ikke haft Stunder til at tænke paa *Foreningsliv* i Esbjerg. I 1881—82 oprettedes et Par Totalafholdsforeninger og en Damekomité (Kvindeforeningen) med fattige Børns Juleglæde øverst paa Formaalslisten. Skytte=foreningen og Missionshuset var her, der afholdtes politiske Møder, og i Annoncerne fra den Tid optræ=der tillige en noget mystisk Forening „Esbjerg Lyst=klub". Derud over *læser* man sig ikke til Sammen=komster eller Foreningsliv i Esbjerg, hvorimod der i Begyndelsen af 1882 fandtes nøjagtig 31 Foreninger i Varde. Naturligvis havde man Borgermøder i Es=bjerg; de allerførste i „Tutten", senere mest paa Spangsberg. „Tutten" var en langstrakt Træbyg=ning, beliggende hvor Hulvejen nu munder ud til Østre Havnevej. Her indrettede de foretagsomme Vardekøbmænd et Marketenderi, hvor Havnearbej=derne kunde faa Kost og Logi, ligesom der fandtes Købmandsforretninger i Bygningen. Vognmand M. Sørensen i Borgergade, som indmeldte sig i Haand=værkerforeningen omkring dens Begyndelse, udtryk=ker sig om Tilstanden saadan, at der ikke rigtig var noget „Sammenhold", før Foreningerne blev stiftet (der kom en hel Del i 80'erne). „Vilde vi ha' et Bal, maatte vi gaa rundt til dem, vi mente vilde være med. Forøvrigt mødtes man gerne paa Spangsbergs Hotel Søndag Eftermiddag til et Parti Billard, og bagefter „keglede" vi jo! — —"

Foreningssymptomerne var altsaa tilstede, og til=sidst blev Trangen hos den store „Landsby"s Haand=værkere til at sætte Ryg mod Ryg saa stor, at Dan=

nelse af en Forening kom paa Tale. Det gjaldt om at hævde Haandværkerstanden i Esbjerg overfor de meget driftige Folk i Varde; thi det var dengang ikke noget ukendt Begreb, at man „gik over Aaen for at hente Vand".

Om Trommen har været ude, vides ikke med Bestemthed, men den 15. Oktober 1882, da Esbjerg kun havde 16—1700 Indbyggere, samledes 27 Haandværkere til et Møde paa Morten Spangsbergs Hotel, hvor saa mange Forhold var drøftet „til Borgerheldet sigtende". *Esbjerg Haandværkerforening* blev stiftet og Love vedtaget. Til Bestyrelse valgtes Farver Bentsen (Formand), Bager Schrøder (Næstformand), Bogbinder Jeiling (Kasserer), Fabrikant Poulsen og Bager Keller. Foreningens Formaal var at varetage Haandværkerstandens Tarv, at udbrede Oplysning og Dannelse blandt Medlemmerne samt afholde Udstillinger med Tombola, saa Publikum kunde faa Lejlighed til at gøre sig bekendt med Haandværkerstandens Fremskridt. Gamle Bager A. Kjøgx, som nu bor i København, var med ved Stiftelsen. Af andre tilstedeværende end de nævnte husker Kjøgx bl. a. Købmand Thorvald Nielsen, Urmager Mikkelsen, Ølhandler Dünweber og Snedkermester Højer i Borgergade. Kjøgx mener, at en af Hovedaarsagerne til Foreningens Dannelse simpelthen var at faa Byens Forlystelser ind under mere ordnede og regelrette Rammer, altsaa for Selskabeligheds Skyld; men Foreningen fandt i hvert Fald snart andre Opgaver. De ivrigste til at agitere for Foreningens Dannelse var Thorv. Nielsen, Jeiling og Farver Bentsen, og gamle Jeiling tilføjer, at ogsaa Bager Keller brugte sine Talegaver godt i Sagens Interesse!

Det bestemtes, at Foreningen skulde have Klubaften hveranden Tirsdag, men det blev senere til *hver* Tirsdag Aften. Endelig hedder det i en gammel Beretning: „Til Underholdning for Medlemmerne hol-

des „Industritidende", „Nutiden" og „Folkets Nisse", hvilken sidste formodentlig ikke har ligget mest upaaagtet hen!

Farver Th. Bentsen

NOGLE AF STIFTERNE.

Farver *Th. Bentsen* var født 1854 paa Iller Hede og etablerede sig 1878 som Farver i Esbjerg, idet han af Fabrikant Brinch forpagtede dennes Farveri i Strandbygade. Efter 5 Aars Forløb flyttede han til Kjellerupegnen, og senere grundlagde han en nu omfattende Virksomhed i Viborg.

Farver Bentsen havde et ukueligt Mod og var i enhver Henseende en respektabel Mand, der egentlig burde været blevet i Esbjerg! Hr. Bentsen døde i 1927, men, som en af B.'s Sønner skriver: Far' havde haabet at kunne opleve denne 50 Aars Dag. Ofte fængslede han os i Familiekredsen med Tildragelserne i Danmarks Chikago i de Aar, ikke mindst de muntre, og med glimrende Fortælleevne (Farver Bentsen var nemlig en stor Taler) gengav han baade „den" om Grønlangkaalen, der blev til Høvlspaaner, om Tømrer Christensen, der serverede Hundesteg for sine Gæster, samt Historien om Drengene, der Nytaarsaften ringede med Klokken paa Molen. I Kjellerup var Farver B. forøvrigt ogsaa med til at stifte den derværende Haandværkerforening.

Bager *H. V. Schrøder* var en af Esbjergs Pionerer. Han var Hannoveraner, og Esbjergbogen fortæller, at han oprindelig var Gartner af Profession. I Tyskland deltog han dog i Bygningen af et Fyrtaarn ved Elben, hvorpaa han tog til Danmark og fik Arbejde i Entreprise ved Jernbaneanlægget mellem Kolding

Bager H. V. Schrøder

og Fredericia. Schrøders boede da i Kolding, hvor Fru Schrøder havde Marketenderi for Arbejderne. Umiddelbart herefter, i Aaret 1869 eller 70, rejste Schrøder til Esbjerg, hvor han blev Formand under Havnearbejdet og betegnedes som en af de allerdygtigste Arbejdere. Samtidig var hans Kone Kokkepige for den „almægtige" Ingeniør Carlé.

Kort Tid efter byggede Schrøder og nogle af hans Arbejdskammerater Huset i Jyllandsgade 7 og indrettede senere et Bageri til Sønnen. Da denne kort Tid efter døde — han blev opereret i en af de smaa Stuer, men for sent— drev Schrøder og hans Kone selv Bageriet, og Schrøder blev saaledes Esbjergs Bager Nr. 2, efter Barkentin. Bager Schrøder døde i Esbjerg i 1899 som en kendt og agtet Borger.

Bogbinder *Theodor Jeiling* er født i Stockholm, kom til København og Viborg og derfra til Esbjerg i 1876, da han startede Esbjergs første Bogbinderi og tillige Byens første Bog-, Tapet- og Legetøjshandel. Jeiling deltog meget aktivt i Foreningslivet og var et ejegodt Menneske, men *holde en Tale*, nej, det formaaede de gamle Medlemmer ikke at faa J. til. Bogbinder Jeilings gode Humør var kendt og skattet, og han har det endnu til Trods for sin meget høje Alder — 93 Aar den 1. Oktober i Aar!

Jeiling havde Forretning flere Steder i Byen; de sidste to Steder paa Hjørnet af Kongens- og Kirkegade og mellem nuværende „Vestkysten"s Ejendom og Flensborg Lageret. Han var fuld af Gavtyvestreger, siger en af de „gamle", og hans Slagfærdighed kunde godt midlertidigt bringe en Ven, som netop

udfoldede sine store Tale-gaver, lidt ud af Fatning. Ballets Damer var glade for Jeiling, for han dansede eminent, men de største Laurbær hentede han sig sikkert paa Skøjtebanen. Han var dengang Byens flotteste og dygtigste Skøjteløber, der altid samlede mange Tilskuere om sig, hvad enten Skøjtejernene hvinede over den tillagte Dokhavn eller over Byens mere officielle Skøjtebane paa den stadig aabne Plads i Kongensgade skraat over for Kontantforretningen. Jo, Jeiling var en Mand, der kun havde Venner, og det er Tilfældet den Dag i Dag.

Bogbinder Th. Jeiling

Fabrikant *N. I. Poulsen* hørte til en af Esbjergs mest kendte Personligheder. Niels Jørgen Poulsen tog Initiativet til at paabegynde det første Jernstøberi, samtidig Esbjergs første og i lang Tid eneste Fabriksvirksomhed. Frantz Møller havde jo oparbejdet en betydelig Smedevirksomhed, men havde ikke hverken Kapital eller Forretningsdygtighed til at grundlægge nogen Fabrik. Ved Nytaarstid 1876 kom imidlertid en ung, virkelysten Mand tilfældigt hertil. Paa Vejen til Varde, hvor et Jernstøberi var til Salg, gjorde den 22-aarige Maskinarbejder Niels Jørgen Poulsen et kort Ophold i Esbjerg. Poulsen, som var fra Samsø, hvor hans Far var Maskinbygger, havde arbejdet i Odense og Haderslev, og han saa straks, at Esbjerg vilde blive en ganske anderledes Fremtidsby end Varde. Poulsen forhandlede med Frantz Møller, og den 16. Marts 1876 blev Kompagniskabet oprettet. P. indskød sin Arbejdsdygtighed samt 10.000 Kr., hvoraf de 8.000 var laant mod Kaution.

Der blev straks bygget og udvidet, og allerede i

Fabrikant N. I. Poulsen

Maj begyndte man at støbe. Jernstøberiet var det første, som her i Landet kastede sig over Fabrikation af Vindmotorer, hvilke Landmandsforsamlingen i Aalborg 1883 belønnede med Sølvmedalje. FabrikantPoulsen forsømte ingen Lejlighed til at gøre Fabriken bekendt, og mange store Arbejder udgik fra Fabriken. Denne overdrog han i 1896 til L. B. Jensen og Holger Olsen, idet Poulsen var blevet noget overanstrengt ved sin store Virksomhed.

Fabrikant Poulsen var Medlem af Esbjerg Sogneraad fra 1894—98, sidste Aar som dets Formand, Medstifter af Esbjerg Sparekasse og Esbjerg Handelsbank og Bankraadsformand til Banken overgik til Københavns Handelsbank. I 1899 blev han R. af Dbg. Alt, hvad Fabrikant Poulsen tog Del i, bar Præget af hans sunde Syn og praktiske Greb paa Tingene. Han vedblev at bevare stor Interesse og Kærlighed til Haandværkerforeningen, som han f. Eks. skænkede Legatbiblioteket.

Det femte Medlem af den første Bestyrelse, Bager *Keller*, var paa en Maade ikke mindre kendt i Esbjerg. Han kom første Gang til Esbjerg i 1870, og næste Gang i 1876, da han startede sit senere saa bekendte Konditori paa Hjørnet af Torve- og Borgergade. Keller var Medstifter af en Række Foreninger og Æresmedlem af baade Bagerforeningen og Beværternes Forening. Keller var født i Thorning i 1835, Veteran fra 64 og døde i Esbjerg 1918. Han var en Mand, der sagde sin Mening; men han kunde derudover underholde sine Venner og Gæster med de mest utrolige Historier, og han var ligefrem søgt

for sine Talegavers Skyld. Disse Legenders Tal var legio, men paa en Maade hørte de sammen med Keller og dermed ogsaa til Foreningens Sammenkomster — de fornøjelige Klubaftener, hvor Keller kunde — og vilde! — overtrumfe enhver. Her kun et Par smaa Prøver, hvor det altsaa er Keller, der fortæller:

Bager Keller

— Nej, bitte Børn! snakker I om Skydning, saa skulde I ha' set mig, dengang jeg var i Trøjen. — Vi havde f. Eks. en Dag Skydeøvelse, og da Markørerne saa, at det nu var min Tur, markerede de øjeblikkelig en Plet'er.

— Hvad er det, han gør! raabte Kaptajnen til Markørerne.

— Jo, svarede de, den Mand skyder jo alligevel ikke andet end Plet'er!

— — —

I sin Tid var Keller med til at „sætte Banen af" oppe ved Skjern; men han benyttede sig naturligvis ikke af Nivelleringsapparater, hævede kun Albuen i Højde med Øjnene og tog sit sikre Bestik paa den Vis!

Og Keller kunde blive ved i det uendelige. Hvem af „de gamle" har ikke hørt ham grundigt berette om dengang, han ene Mand løftede en Jernbaneskinne, „som fire, store, stærke, dumme Bønderkarle forgæves stod og baksede med" . . . eller den Gang han ryddede Hotel „Esbjerg"s Sal for 28 fulde Søfolk, der alle var bevæbnede med lange Knive! — „Og vi *troede* ham jo — — næsten", slutter een af de gamle Berettere lunt! En anden mener, at navnlig hans Jagthistorier var haarrejsende.

DEN FØRSTE UDSTILLING.

Ved en Generalforsamling i November 1882 vedtog Foreningen at arrangere en Udstilling, der aabnedes 24. Februar 1883 paa Hotel Spangsberg, hvor Foreningen som Regel ogsaa holdt sine Møder i de første Aaringer. I en Bladmeddelelse i „Ribe Amtstidende" hedder det:

„Udstillingen, som omfatte samtlige her i Byen værende Haandværkeres Fabrikata, er den første her paa Pladsen. Den er særdeles righoldig med en Mængde smukke og værdifulde Genstande. Disse ere paa en heldig Maade anbragte gruppevis langs Væggene samt midt i Salen og gør et tiltalende Indtryk. Der udstilles Gjenstande til en Værdi af 1289 Kr. 95 Øre."

Udstillingen gav Netto 600 Kr.

Samme Aar blev Medlemstallet fordoblet, hvilket maa forklares derhen, at „enhver hæderlig Borger" kunde blive Medlem. Dette sidste Forhold gav iøvrigt i Tidens Løb Anledning til mangen varm Dyst og blev i Foreningens første 25 Aar rettet frem og tilbage mere end een Gang. Engang domineredes en Generalforsamling af de tyske Slagtere, og til andre Tider indrykkede passive Medlemmer Klageraab i Aviserne over, at de var „rene Nuller"!

TIL BYENS VEL.

I Maj 1883 indvarslede Foreningen til et offentligt Møde paa Spangsberg. Anledningen var, at de herværende Filialer havde nægtet at betale Skat til Kommunen.

Hotelejer Spangsberg fandt det uheldigt, at nogen bragte det *dertil;* Skibsbygmester Dahl mente det uheldigt for Kommunen at faa fastslaaet, at Filialer var skattefri, hvorimod Tømrer Nicolajsen under Protest hævdede, at Byen maatte være glad ved Filialerne. Dog sluttede Mødet med „en almindelig Misbilligelse af den stedfundne Skattenægtelse".

Foreningens *første Udflugt* fandt Sted i 83 til Ribe. Varde var vel stadig for skrap en Konkurrent til, at Foreningen ligefrem vilde beære den med sit Besøg! — Man var Ribeforeningens Gæster, men „desværre faldt der nogle drøje Regnbyger paa Vejen til Plantagen"!

— Enken efter en forhenværende Formand for Foreningen har fortalt følgende lille Træk, som paa en Maade var karakteristisk for det Syn, andre Byer havde paa Opkomlingen *Esbjerg*. Det skete ved en senere Udflugt til Kolding, hvor man var den dervæ=rende Haandværkerforenings Gæster. Dagen fik det dejligste Forløb for alle Parter, og Koldinghaandvær=kerne fulgte Esbjergkollegerne paa Banegaarden. De=res Afsked lød som følger: „Naa, Farvel da, I Es=bjerg=Bønder!" *Den* var betydelig drøj for de gode Esbjergborgere at goutere, og Fortælleren har ihvert Fald aldrig kunnet glemme Kolding for *det!*

DEN SPÆDE SPIRE TIL TEKNISK SKOLE.

Een af Foreningens allerbetydeligste Opgaver er og har altid været Dygtiggørelse af Haandværker=ungdommen. I de helt gamle Dage, hvor det i de gamle Byer var Lavene, der tog sig af Medlemmernes Interesser, var der ikke noget, der hed tekniske Sko=ler. Mesteren sørgede selv for at faa sine Lærlinge „zünftig" oplært, men Kundskabsberigelse og Almen=dannelse tog han sig som Regel ikke af. Dette For=hold kom Haandværkerstanden til at lide haardt un=der, idet andre Borgere saa ned paa Haandværkeren som et lavere aandeligt Væsen. F. Eks. mentes Haandværkeren ikke at være værdig til at deltage i Styrelsen af sin egen By! Omkring Aar 1800 opret=tedes i København et „Selskab til unge Haandvær=keres Dannelse", da de gamle Mestre selv var klare

over Tingenes Brist. Men de virkelige Fremskridt paa dette Omraade kom dog først efter Lavenes Opløsning, da Haandværkerne fik de store Fællesinteresser og Lejlighed til at arbejde for disse gennem Haandværkerforeningerne. F. Eks. dannedes i 1874 i København „Foreningen til Lærlingenes Uddannelse i Haandværk og Industri". *Undervisning* stod som et Maal, der stadig senere er holdt i Ære, ikke mindst her i Esbjerg.

I 70'erne strakte Arbejdsdagen for Lærling saavel som for Svend sig fra Kl. 6 Morgen til 6—7 Aften. Enkelte Værksteder blev endog ved til 9 Aften. Lærlingene skulde „rydde op" efter Arbejdstidens Ophør, et Arbejde, som ogsaa bandt dem Søndag Formiddag. En Mand, som i 1873 kom i Lære hos Frantz Møller, har fortalt mig, at han for sit Arbejde fik Kost og Logi, men ingen Løn. I et Kammer over Smedien sov baade Svende og Drenge. Foruden sit almindelige Arbejde havde bemeldte Lærling det Hverv at passe Møllers Ko, der stod i et Skur i Gaarden — og som var et saare vigtigt Medlem af Bestanden!

* * *

Kravet om de unge Haandværkeres Oplysning var et Problem, som Esbjerg Haandværkerforening havde sin Opmærksomhed henvendt paa straks fra Starten i 1882. I „Bidrag til dansk Haandværkerundervisnings Historie" staar anført, at Haandværkerforeningen foranledigede oprettet en Aftenskole i 1883. Skolen lededes af Overlærer Langvad og Værkfører Christoffersen og havde Lokaler i Kommuneskolens Bygning i Skolegade (nu Nr. 41).

Imidlertid bestod denne Aftenskole i 1880, for dette Aar nød Fabrikant Holger Olsen godt af denne Undervisning. Olsen fortæller, at Aftenskolen den Gang var noget helt nyt og nærmest beregnet paa, at de unge Mennesker kunde faa noget nyttigt ud af

deres Fritid. Undervisningen gjaldt kun Regning og Skrivning.

Maaske kan Problemet tydes derhen, at Foreningen i 83 sørgede for at faa Christoffersen knyttet til Skolen. Givet er det ihvert Fald, at Foreningen fulgte Aftenskolen med baade Interesse og Forhaabning og skaffede Faglærere til Skolen.

Aftenskoleundervisningen optog i 1883 tre af Ugens Aftener, og Elevantallet sættes til 16. Ogsaa flere yngre Svende deltog i Undervisningen. Adskillige Gange tog Værkfører Christoffersen Jernstøberiets Lærlinge op i sit Hjem og lærte dem Fagtegning m. v. Han blev da ogsaa Lærer i den senere tekniske Skole. Det hele var vistnok gratis, men Foreningen gav et mindre Tilskud. Ogsaa i Petersens Realskole i Gendarm-Kasernen ved Østergade oprettedes en lille Aftenskole, som dog kun virkede et Par Aar.

Som man vil forstaa, var denne Aftenskole-Undervisning ikke tvungen. I de tre Maaneder før Jul plejede Elevantallet at være stort; men efter den dejlige Jul gik der Svindsot i de kundskabstørstende Lærlinges Rækker. Endvidere maa anføres, at Malermester Holm en Tid havde en Fagskole for Lærlinge, men den blev slaaet sammen med Teknisk Skole, da denne fik Øjnene op for Betydningen af Tegning som Fag. Dette sidste skete nemlig ret snart, og i 1886—87 hed det blandt de fleste Haandværkslærlinge, at de skulde i *Tegneskole*.

Snedker Tiedemann fortæller, at paa det Værksted, hvor han lærte, arbejdedes til Kl. 8 Aften. Een af Svendene var derfor gnaven over, at Tiedemann fik Lov til at gaa i den frivillige Tegneskole allerede Kl. 7!

Da Haandværkerforeningens Medlemstal i de første Aar havde en stærk opadgaaende Kurve at opvise, betød dette jo ogsaa, at der blev større Midler at raade over. I Januar 1885 købte man 4000—4400

Kvadratalen Grund à 20 Øre af Købmand Christiansen. Grunden var paa Hjørnet af Skole- og Englandsgade. Et gammelt Medlem mener, at det oprindeligt var Meningen at opføre Alderdomsboliger for Medlemmer og Enker paa denne Grund; men denne Hensigt blev i hvert Fald snart ændret, for i Februar 86 vedtog Foreningen at virke hen til Oprettelse af en Teknisk Skole. Til Sagens Realisation nedsattes følgende Udvalg: Murermester Pedersen, Skræder Meinertz, Urmager Hansen, Maskinarbejder Jepsen og Skomager Mikkelsen.

Oktober s. A. holdt Foreningen et Møde paa Spangsberg, hvor Lærer Holger Poulsen fra Fanø holdt Foredrag om tekniske Skoler, bl. a. Skolen paa Fanø, som da havde bestaaet i 12 Aar. Navnlig understregede han Betydningen af, at *Tegning* øvedes systematisk fra Grunden af.

Omtrent samtidig læser man i „Ribe Amtstidende", at det første Skridt til at faa oprettet en Teknisk Skole i Esbjerg er gjort, og Undervisningen i den kommende Vinter skal *kun* omfatte Tegning, Regning og Dansk.

I Bogen om Esbjerg staar anført, at „den rigtige" tekniske Skole alligevel ikke begyndte før 1888, da der var indtegnet 30 Elever. Svendene skulde betale 2 Kr. mdl., Lærlingene 50 Øre. At Teknisk Skole ikke begyndte sin Virksomhed før 88 maa imidlertid være forkert, for i en Basarannonce i 87 staar bl. a. følgende: „Haandværkerforeningen har for et Aarstid siden oprettet en teknisk Skole med ca. 20 Elever. Disse betaler kun meget lidt for Undervisningen, hvorfor Skolen har kostet Foreningen betydeligt. Da Foreningens Midler er smaa, er en Komité, der undertegnes af I. P. Keller og Frd. Sørensen, af 20 af Byens Borgere traadt sammen og er blevet enige om en Basar i December til Fordel for Teknisk Skole, der arbejder under trykkende og uheldige Kaar." I

Den gamle tekniske Skole

1886 var Foreningens hele Aarsindtægt ogsaa kun 442 Kr.!

Den omtalte Basar og en do. i 89 (paa den sidste samlede Publikums Interesse sig navnlig om en Spaakone, en „Neger" og en Automatvægt, ligesom Reklamen for en „Skjønhedskonkurrence i Esbjerg" gennem en Basaravis vakte berettiget Opmærksomhed) gav et pænt Overskud, og i 89 fik man tillige det første Statstilskud, som var paa 100 Kr. Paa samme Tid skriver „Esbjerg Folkeblad": „I mildest talt tarvelige Lokaler, bøjet over Skoleborde, der er lavet til Børn, og hvor et uheldigt Bygningsmateriel volder mange Kvaler, arbejder vore Elever —."

Der blev udarbejdet Planer til Skolen, der vilde koste smaa 17.000 Kr., og endelig i 1890 bevilgede Staten Byggetilskud. Samme Efteraar indviedes Skolen, hvis Elevantal nu var 95. Ved denne Lejlighed holdt Drejer Nielsen Festtalen.

DET INDRE FORENINGSLIV.

I Mellemtiden var der sket ikke saa helt faa Tildragelser indenfor Foreningens Rammer. Dønningerne gik højt en lille Overgang, og om det saa var

de lyseblaa Gendarmer, kom de til at spille en lille Rolle som Statister i et bevæget Sceneri.

HAANDVÆRKER-SYGEKASSE.

I 1883 stiftedes indenfor Foreningens Medlemskreds en Sygekasse, hvis Formand blev Bager Keller. Desaarsag hed „Kassen" almindeligvis *Kellers Sygekasse*. Den havde nu ikke saa forfærdelig mange Medlemmer. Esbjerggenserne havde ikke Tid til at ligge til Sengs i de Tider!

Sygekassen udbetalte kun Sygepenge (2 Kr. om Dagen), mens Medlemmerne selv maatte bekoste Læge og Medicin. I 1889 efterlyses imidlertid Sygekassens Eksistens i det nyoprettede „Esbjerg Folkeblad", og kort Tid efter afgik den ved en blid og rolig Død. Eet af dens Medlemmer havde nemlig trukket lovlig haardt paa Kapitalen, og de 6—7 Medlemmer blev da enige om at dele de 48 Kr., som Formuen efter Sigende bestod af.

EN KONGEMIDDAG.

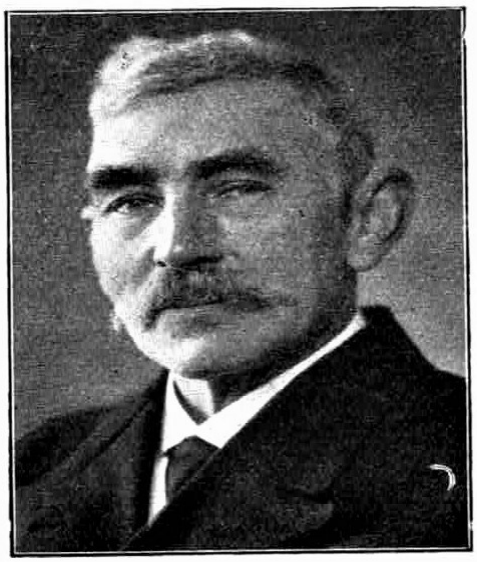
Den 8. April 1884 arrangerede Foreningen en Fest med Middag o. s. v. paa Spangsberg til Ære for Kongen paa dennes Fødselsdag. Disse Kongemiddage var meget populære og almindelige Foreteelser i Borgernes Liv rundt om i Datidens Købstæder, saa hvorfor skulde Esbjerg staa tilbage her?

Tilslutningen var stor, Stemningen animeret; der sendtes Telegram og der ankom Svartelegram. Postmester Due udbragte Kongens Skaal, Toldforvalter Hassing talte for Fædrelandet, Skibsbygmester Dahl for Kronprinsen og Dr. Bruun for Haandværkerne. Og saa blev der sunget Fædrelandssange i en større Maalestok.

FANEINDVIELSE.

Ingen tænker vist paa, at Foreningens Fane er meget gammel. Den blev indviet 27. Juli 1884, og den

blev skænket Foreningen af Damer i Esbjerg. Postmester Due slog det første Søm i og talte for Kongen, Pastor Kramer det andet Søm for Fædrelandet og Skibsbygmester Dahl det tredie for Haandværkerne, hvorefter Urmager Hansen pligtskyldigt takkede Damerne. „Efter at Hr. Møller havde talt for Byens Opkomst, drog Forsamlingen i Procession med vajende Faner og klingende Spil gennem Gaderne til Spangsberg, hvor Ballet blev holdt."

Gartner Behrens

Gartner *Behrens* har været Foreningens pligtopfyldende og trofaste Fanebærer siden 1909. Maaske er det forkert i den Forbindelse at tale om Pligt, for sit Hverv røgter Behrens med baade Stolthed og Glæde. For ham har Dannebrog en dybere Betydning end for saa mange af vi andre, idet han som een af de trofaste Sønderjyder har elsket Korsflaget siden sin Barndom. Behrens er født i Gram 1872 og kom til Esbjerg i 1905. Hans Fader, der var Slotsgartner, fortalte ham ofte om Esbjerg, som Faderen i Aarene 1868—87 besøgte mange Gange for at sælge Potteplanter fra sin Vogn. Ældre Esbjergensere erindrer sikkert dette. Forøvrigt har Gartner Behrens i en Aarrække været Lærer i Gartnerklassen paa Teknisk Skole.

HAANDVÆRKSSVENDENES REJSEFORENING.

Den 21. September 1884 foranledigede Foreningen afholdt et offentligt Møde paa Spangsberg med en Taler fra Fællesrepræsentationen. Hensigten var at oprette en Understøttelsesforening for rejsende

Haandværkssvende, yde dem berettiget Hjælp og undgaa betlende Svende ved Dørene.

Alle de tilstedeværende (ca. 50) tegnede sig for et Beløb, og til Bestyrelse valgtes Smed Weng, Dr. Bruun, Lokomotivfører Andersen, Jernstøber Poulsen, Murer Pedersen, Kobbersmedesvend Graff, Maskinarbejderne Jepsen og Møller samt Murersvend I. Madsen. Som Vært for de rejsende Svende antoges Totalafholdsvært Nielsen. Svendene boede tillige i en Slags billige Pensionater rundt om i Byen. Senere oprettede Frelsens Hær i Smedegade 25 et Herberg og Spisehus, hvor rejsende Svende ogsaa kunde faa en Del Forplejning.

Aaret efter Stiftelsen rykkede nogle Bidragydere for Oplysninger fra denne Forenings Bestyrelse, der svarede, at 20 Svende var blevet understøttet i Aarets Løb. Senere hen virkede Foreningen bedre, og i 1886 understøttedes 154 Svende med ialt 240 Kr.

I en lang Aarrække har Rejseforeningen, som i Mellemtiden er gennemgaaet flere Forandringer, ejet og drevet Svendehjemmet i Borgergade, dér, hvor Lærer Langvad engang underviste sine Poder!

ATTER UDSTILLING.

Til Fordel for en Bygge- og Hjælpefond afholdtes en Udstilling i December 1884, da Bestyrelsen bestod af Urmager Hansen, Bager Schrøder, Maler Hjermind, Murer Pedersen og I. P. Møller. Byen havde da ca. 70 Haandværkere og Industridrivende. I Omtalen i „Ribe Amtstidende" hedder det bl. a.:

„De udstillede Gjenstande ere solide Ting, smukt forarbejdede, og det er synbarligt, at Esbjerg er med i Tiden."

Den sidste Sætning var man glad ved, da Esbjerg stadig kæmpede haardt med Varde om sit magre Opland.

ESBJERGS BERØMMELIGE PETROLEUMSLYGTER.

I de Dage frembod Vejene i Esbjerg eller rettere: *det*, som skulde være Vejene, et uhyggeligt Skue. I en Epistel herfra i „Ribe Amtstidende" skildres Tilstanden omhyggeligt saalunde:

„Om Vinteren flyder Gaderne hen i en haabløs geléagtig Tilstand, der har noget tilfælles med Plummermælk (!). Gaagængere maa være udrustede med Kompas, Lygte og lange Støvler. I Hoved„gaden" staar Mudderet højt."

Borgerne gjorde sine Forestillinger over for Jerne Sogneraad; men herfra hed det lakonisk og nedslaaende: „Wi ka kjør o æ Landwej uden Løgter, saa ka I osse ind' i Eesbjerg. Dær æ endda Lys i æ Vinver."

Borgerne maatte altsaa selv tage Affære, og i Februar 1885 averterede Haandværkerforeningen om tre Dilettantforestillinger, hvoraf Overskudet skulde anvendes til Anskaffelse af Petroleumslygter. Der opførtes Farcen „Ingomar & Parthenia", „Jens Støvring" (Eventyr paa Fodrejsen) og endelig Farcen „I Negligé".

Der kom ogsaa en Del Penge ind. De „gamle" taler om et Overskud paa hele 26 Kr.; men i April kæler „Ribe Amtstidende" for følgende Sensation:

„Luften hernede har været svanger med Rygter om, at de Agerende havde spist og drukket Fortjenesten op, og et vittigt Hovede producerede sig endog paa Vers. Selv Skuespillerne, der sidst var her, tog stormende Applaus ved i nogle Vers at hentyde til den fatale Situation. Men nu er Lygterne alligevel ved at blive opstillet — —."

Malermester Hjermind, som var en virkelig fremragende Dilettantskuespiller, var Sjælen i Komedierne, og eet af de snertende Vers lød:

Denne Gang har Lygte*peter* narret Esbjerg By April,
men vi haaber, at hans Idéer bringer Nyt i bedre Stil.
Ej en Lygte denne Gang,
knapt maaske en Lygtestang!

At der *blev* spist og drukket, menes autentisk; men nogle enkelte Lygter blev altsaa opstillet, og den altoverskyggende Begivenhed i Esbjerg var, da der første Gang var Lys i Lygten om Aftenen den 8. November! — Senere spilledes mere Komedie til „Oplysningen"s Fremme. Bl. a. opførtes Lystspillet *„I Mørke"!*

Om det „begmørke Esbjerg" skriver en rejsende Korrespondent for et illustreret Skrift bl. a. følgende:

„. . . . der staar ganske vist nogle Petroleumslygter og raabe til hverandre, men deres Tal ere ringe, deres Nytte yderst problematisk. Eet Gode er der dog ved dem: naar de ere tændte, kan man undgaa Kollision med Lygtepælene — — til Nød."

Men hvem skulde betale Udgiften til Lygtetænder, Petroleum og Væger? Det var ogsaa et af de Dages staaende Samtaleemner, ikke mindst i et muntert Lag. Og i Oktober 87 efterlyses Lygterne, mens der tilføjes:

„. . . Man maa liste rundt langs Rendestenene for at hitte rundt."

— Arkitekt Peters erindrer, at Lygtestanderne endte deres Glansperiode ovre paa Fanø Bad!

FORENINGEN TILMELDES FÆLLESREPRÆSENTATIONEN.

I Foraaret 1886 blev Esbjerg Haandværkerforening, som dengang talte 95 Medlemmer, optaget i Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk, et Forhold, der gennem Tiderne har betydet usigelig meget for Foreningen. Gennem Fællesrepræsentationen har man været med til at øve Indflydelse paa Lovgivningsmagten, Bevillingsmyndighederne, Næringsloven, Lovene om Told, Licitationer, Bogføring, Ulykkesforsikring, uretsmæssig Konkurrence, Arbejdet for Stipendier, Udlaan til Anskaffelse

af Maskiner, Oprettelse af Teknologisk Institut, forskellige Vandreudstillinger o. m. a. Der er kort sagt ikke i de sidste 50 Aar skabt en Lov vedrørende Haandværk og Industri, uden at Fællesrepræsentationen er spurgt til Raads og har sat sit Præg paa Lovene, tildels gennem Rundspørge til de forskellige Foreninger. Lovgivningsmagten og de bevilgende Myndigheder har faaet Øjnene op for, at bag Fællesrepræsentationen staar en vaagen, oplyst og selvbevidst Haandværker- og Industristand, og Fællesrepræsentationens Virksomhed er et talende Vidnesbyrd om, hvad enig Stræben og bevidst Vilje formaar at udrette.

— Saa at sige ved hvert eneste maanedlige Bestyrelsesmøde i Esbjerg Haandværker- og Industriforening foreligger der Meddelelser fra Fællesrepræsentationen, eller denne udbeder sig Svar paa, hvordan Foreningen stiller sig til dette eller hint. Alene dette Forhold giver en Haandværkerforening sin store Berettigelse.

MØDE OM EN SPAREKASSE.

I Marts 1886 havde Foreningen et Møde for at søge oprettet en Sparekasse for Medlemmerne, vel nærmest noget i Smag med Vardeforeningens Udlaansafdeling. Der staar imidlertid intet videre anført om denne Sag, som vel ikke vandt tilstrækkelig Tilslutning, skønt Byen ellers led under Savnet af en Pengeinstitution. Først i 1889 oprettedes i Esbjerg Filialer af Varde Bank og Vestjyllands Landmandsbank, Varde. I 1890 oprettedes Esbjerg Sparekasse (Garanter var bl. a. N. I. Poulsen, Th. Dahl, P. Brinch og C. Breinholt), og den ledende Mand var Sagfører Knutzen, som i en Del Aar var Haandværkerforeningens Kasserer. Dengang vedtog Foreningen at udtale Tilslutning til Sparekassen; men den likviderede i 1904 uden at have haft særlig Betydning.

HAANDVÆRKERSANGERE.

Sangen har altid fundet et naturligt Virkefelt blandt Haandværkerne. Det ligger vel i Arbejdsglæden og i dette at se Arbejdet lykkes. Derfor traadte nogle af Haandværkerforeningens Medlemmer sammen den 6. Juni 1886 og dannede en Haandværkersangforening. Blandt disse var Skomager Mikkelsen, Sadelmager Nielsen, Drejer Nielsen, Pakhusformand Botteleth, Blikkenslager Rosenkilde m. fl., og Musikdirektør Jørgen Poulsen blev Dirigent. Fortrinsvis gennem Studenternes Sangbog skabte Haandværkersangerne mange fornøjelige Timer baade for sig selv og for Moderforeningen. Ved et Maskebal paa Spangsberg gjaldede bl. a. „Røverne" og „I friske grønne Skov" ned fra Scenen.

Den 2. Juli 87 fik Sangerne ved Bager Lambertsen overrakt en Fane af Damerne. Formanden, Kobbersmed Graff, slog det første Søm i for Foreningen, Former Johansen det andet Søm for Sangen og Skomager Mikkelsen det tredie Søm for Kvinden. Paa Fanens Forside havde Malermester Holm malet Sanggudinden. — — Desværre eksisterede Foreningen kun i 4—5 Aar.

I 1902 androg Bundtmager Jul. Petersen paa Esbjerg Haandværker- og Industriforenings Generalforsamling om Tilskud til Oprettelse af et Sangkor, og man vedtog foreløbig at betale Dirigentens Løn — „saa vidt denne ikke overstiger 2 Kr. om Ugen!"

Atter arrangerede Sangere mange fornøjelige Aftener for Foreningens Medlemmer; men senere „skumlede" nogle umusikalske Sjæle over Tilskudet til Sangerne. Et Par Aar efter Sangkorets Oprettelse stemte Sangerne desaarsag selv for Sangafdelingens Ophævelse, hvorefter Sangerne stiftede den borgerlige Sangforening. Ogsaa denne Forening er altsaa oprindelig udsprunget af Esbjerg Haandværker- og Industriforening.

AKTIVE OG PASSIVE MEDLEMMER.

Dette Problem gav som kort omtalt længe Anledning til mangen Kontrovers. Havde Foreningen en Tid haft begge Slags Medlemmer, hvor kun Haandværkere havde Stemmeret i „tekniske" Spørgsmaal, kunde man være sikker paa Utilfredshed blandt de passive Medlemmer. Dette skete bl. a. i 1889, da Medlemstallet var ca. 200. En Indsender i Folkebladet foreslog, at Foreningen blev lidt mere omfattende, og at Navnet blev ændret til *Esbjerg Haandværker- og Industriforening*. Dette sidste skete ikke den Gang; men ved en Generalforsamling gaves nye Love, hvorved alle Medlemmer fik lige Ret. Dog indføjedes ved den Lejlighed den „til alle Tider ubrydelige Bestemmelse", at kun en Trediedel af Kontingentet maatte anvendes til Fornøjelser. Bestyrelsen blev udvidet med to Ikke-Haandværkere, og hertil valgtes Købmand Jens Nielsen (Meddeler til Ribe Amtstidende) og Redaktør Niels Bendixen, Esbjerg Folkeblad. Samtidig kom forøvrigt Ølhandler Dünweber ind i Festkomitéen, og Grosserer Hedegaard og Skrædermester Gregersen blev Balinspektører!

Disse Lovændringer gav imidlertid ikke Ro om Spørgsmaalet, og Bestemmelserne vedrørende aktive og passive Medlemmer undergik paany Forandringer. I 1905 vedtoges det saaledes at optage passive Medlemmer, som dog ikke fik Stemmeret. Den nuværende Ordning er mange Aar gammel. Efter denne er der kun een Slags Medlemmer, men Bestyrelsens Flertal skal altid bestaa af Haandværkere.

FUGLESKYDNINGER M. M.

Aarligt tilbagevendende Begivenheder var Stiftelsesfesten samt Juletræsfest for Børnene paa Spangsberg. Tilslutningen var altid god, skønt Udsmykningen af Juletræet ikke altid var overdaadig. Bødker Clemmensen husker saaledes fra Slutningen af

80'erne, at Træet var sat fast i et Vognhjul, og nogle „Kagemænd" var næsten Træets eneste Prydelse. Der blev talt til Børnene, som undertiden ogsaa trakteredes med Chokolade.

— Een af Foreningens Virksomheder er og har altid været Afholdelse af Foredrag. „Kundskab er Magt" var Tidens Løsen, og der holdtes Foredrag om Haandværkeres Oplysning, Lærlingenes Uddannelse, Afrikarejser, Dannelse o. s. v. I Juni 1889 var Folketingsmand Bluhme samlet med en Del Medlemmer oppe i Pavillonen, „hvor Drejer Nielsen og Redaktør Bendixen rettede forskellige Forespørgsler" — men Eftertiden faar ikke at vide, hvilke epokegørende Spøgsmaal, det drejede sig om.

— Paa den store Landsudstilling i København i 1888 opnaaede Fabrikant Poulsen og Skibsbygmester Dahl Broncemedaljer for henholdsvis en Vindmotor og en Model til et Fiskefartøj.

I Aarene 1888—89 begynder der i det hele taget at komme betydeligt mere Liv i Foreningen, og den 25. August 1889 afholdt Foreningen den første Fugleskydning i Esbjerg. Skytterne samledes paa Torvet og drog med Musik til Skydebanen. Fuglekonge blev Slagtermester Hertz ved Sadelmager Nielsens Skud, og de øvrige Gevinster tilfaldt Lokomotivfører Kjærulf, Redaktør Bendixen, Værkfører Jensen, Glarmester Cramer og Wulff Petersen.

„Kongen" blev fulgt hjem, og ved den fornøjelige Fest for ham (og de andre!) om Aftenen fik han overrakt eet af Foreningens Damer forarbejdet „Skjærf af grønt Fløjl, foret med gult Atlask".

Den sidste Fugleskydning fandt Sted i 1903, og efter Slagtermester Hertz var de respektive Fuglekonger i Rækkefølge saaledes: Bogbinder Jeiling, Sadelmager Nielsen, Ekviperingshandler Nielsen, Murermester Wm. Jensen, Slagtermester Pacharzina, Bager Nielsen, Havnegade, Blikkenslager Kryger, Smed

Schnack, Musikdirektør Poulsen (v. Lodtrækning), Forretningsfører Dons (Gartner Nielsen nedskød alle de store Gevinster), Købmand Knutzen, Vaskeriejer Overgaard, Musikdirektør Poulsen (atter ved Lodtrækning) og Barber Lenschow. I 1901 var det *Skibe*skydning i Stedet for Fugleskydning, idet Kuglerne blev rettet mod en flot Damper, som Tømrer Clausen havde forfærdiget, Smedemester Lykke Thomsen beslaaet og Malerbrødrene Hansen dekoreret!

I de første Aaringer fandt Fugleskydningerne Sted paa Gaardejer Pedersens Mark ved Tivoli, senere ved Ø. Badeanstalt. Som Regel strakte Skydningen sig over to Dage, en Gang endda tre Dage. Og Humøret var der aldrig noget ivejen med, specielt ikke ved Festen bagefter. Kongen blev hyldet paa det hjerteligste af de underdanige og tro Undersaatter, som baade hentede Hs. Højhed og fulgte ham hjem; men det var naturligvis lidt dyrt at komme til Kongeværdigheden, der betød „en Svingning til hele Pibetøjet." — At der blev set hen til Dagen med de største Forventninger, derom vidner følgende Udtalelse af en tyskfødt Barber til en Kunde, der kom for at blive klippet: „Jai har *den* inte Tid. Vi har storr Skifskydning und Baladh — — inte Tid i Dagh!" — *Den* gik længe efter.

FORENINGSLOKALER M. M.

Adskillige Gange har der inden for Foreningen været Planer fremme om at erhverve egen Bygning. Til Tider var man „lige ved" — men Bygningerne eller Grundene viste sig sluttelig uegnede. Dertil kommer, at Byen jo ejer flere Lokaler, der egner sig til Foreningssammenkomster, og endvidere betød Valgsproget „Rask maa det gaa!" vel ogsaa, at de Esbjerg-Haandværkere ikke havde Tid til at dyrke Foreningsliv hver Aften.

Ogsaa Tanken om en Stiftelse for gamle Medlemmer eller Enker var et Par Gange i Forgrunden, men det kneb at skaffe Midler til ogsaa at føre dette ud i Livet, og nu er det vanskeligt for ikke at sige umuligt for en Forening at byde sine gamle Medlemmer, hvad Stat og Kommune yder paa dette Omraade.

I Begyndelsen var Foreningens Samlingssted paa Spangsberg, hvor der var særskilte Lokaler for rejsende Svende, Fiskere og Arbejdere, Byens Haandværkere og Handelsstand samt Hotellets Gæster. Saadan var det nu i gamle Dage, hvor Morten Spangsbergs Hotel betød Midtpunktet i Byens offentlige Liv; men nogle Aar senere, da saa mange andre Foreninger begyndte at faa sine egne Lokaler, fremsatte Medlemmer Ønsket om det samme. I en Række Aar, der ligger fra Slutningen af 80'erne til omkring Aarhundredskiftet, havde Foreningen Lokaler forskellige Steder i Byen. Vi nævner i Flæng: Kongensgade 43 hos Ølhandler Jacobsen, Kongensgade 33 (Eeg var Vært), hos Jeiling, hvilket Hus brændte, hvorefter Foreningslokalerne en kort Tid flyttedes op i Borgergade, „Peter Knaks Hjørne" (Sørensen fra Varde og Jens Sørensen, Esbjerg), Kongensgade 51, og i 1899 var Foreningslokalerne i Huset paa Hjørnet af Skole- og Jyllandsgade hos Bager Nielsen.

Fra denne Periode findes et Par Avisnotitser. I 1893 vedtoges det at lukke Lokalerne Kl. 12 Aften med Undtagelse af Klubaftenen een Gang om Ugen (da var Lukketiden vel nærmest ubegrænset?); men denne sidste „Dispensation" hæves i 1895, „da den ikke er blevet benyttet paa rette Maade"!

Selve Klublivet var selvfølgelig tvangfrit, og man mødte ikke op i Kjole og Hvidt, som en af de gamle udtrykker sig. I Foreningslokalerne fik adskillige Medlemmer deres Morgenkaffe eller Frokostbajer, og om Aftenen udfoldede der sig ofte et muntert

Klubliv. Og det tør jo nok antydes, at de gamle Fortællemestre øvede al deres Kunst ved Punchen. De ældre fortalte om, dengang Mester Dahl byggede sin første Skonnert og hele Byens mandlige Element var med til at slæbe den i Vandet. Byggestedet for Skonnerten laa nemlig lige nedenfor Banken ved Vesterhavsgades Begyndelse.

Branden paa Slagteriet i 1889 gav ogsaa Fortællestof: Snorene i de svedne Svinekroppe, der pludselig begyndte at blive „levende"; Malerierne, der blev hevet ud gennem Vinduerne, og Murer Stæhr, der som ivrigt Medlem af Brandkorpset fo'r op paa 1. Sal og smed en Kakkelovn ud gennem Vinduet, saa han nær havde slaaet Bødker Clemmensen ihjel. Noget maatte der jo gøres!

— Og alle de andre kostelige Anekdoter om Dünweber, da han skulde „skydes", mens Skræder Okholm forfærdet „strømmede" til, Thorvald Nielsens og Meyers sidste nye Jagthistorier, Kellers de ufattelige eller den om Bødkersvenden, der slap en Rotte løs ovre paa „Skand'sen" og nær havde „bøvet" Livet ud af Værten og Tømrer Christensen. Ogsaa Ordens- og Politikorpset maatte naturligvis holde for. De gamle Haandværksmestre kunde ogsaa interessant og fængslende fortælle Oplevelser og Æventyr paa Fodrejsen fra den Tid, de gik paa Valsen — syd paa. Skønt det er fristende, tillader Pladsen ikke at komme nærmere ind paa disse muntre *short stories*, som ellers hørte uadskilligt til den Tids hyggelige Esbjerg. Men prøv at spørge de gamle! De fortæller gerne selv.

I 1889 kom Redaktør Niels Bendixen til Esbjerg og startede „Esbjerg Folkeblad" med den gamle frisindede Venstretendens. Bendixen var i Begyndelsen Foreningsmand til Fingerspidserne, og hans mange Taler staar forbavsende godt refereret i hans Blad, der giver mange gode Oplysninger om Foreningen.

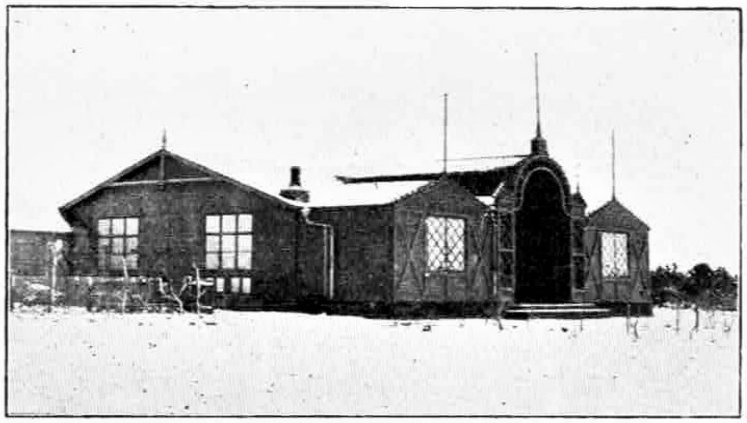
Han afløstes af Forfatteren Jac. Jacobsen, der senere døde i Esbjerg som Restauratør. I 1890 begyndte endvidere „Esbjerg Avis" med Jens Lund som Redaktør at udkomme. Senere knyttedes Kristen Olesen til „Avisen". Dette Blad var egentlig et Venstreblad, men konservativt præget, og de to Esbjergblade udkæmpede mange og bevægede Bladfejder. Begge Blades Redaktører bejlede nemlig stærkt til Bestyrelsespladserne i Haandværkerforeningen, og de kom da ogsaa i Datidens Revyer, som morede det ganske Esbjerg stærkt. Flere af Versene erindres den Dag i Dag. F. Eks. sang Skuespiller Staalberg Verset:

Kristen Olesen sidder i sin Kælder
med Nyboder Jens*,
og Jacob Jacobsen Abonnenter tæller
paa sin Loftsresidens.
Begge sidder med den samme Tanke:
at det paa Døren snart vil banke.
Thi de venter
Abonnenter.
Annonceagenter —
det er de jo selv!

PAVILLONEN I TORVEGADE.

I 1889 kom en Opgangsperiode for Foreningen, og Resultatet af mange Ønsker og Forhandlinger var Opførelsen af en Pavillon, der indviedes den 2. Juni. Pavillonen rejstes omtrent paa det Sted, hvor nu Teknisk Skole ligger. Paa et stort Areal var der her plantet en køn Plantage, og man købte Grund af Fabrikant Poulsen for 40 Øre pr. Kvadratalen. Den 1. Maj nedlagdes Grundstenen sammen med et Dokument, i hvilket man højtideligt udtrykte Haabet om, at denne Foreningens første Ejendom „maatte bidrage til at skabe Standen Agtelse udadtil og fremme Enighed og Samarbejde indadtil." Sluttelig udtaltes smukke Ønsker for Stand og Fædreland. — Desværre skulde

* Jens Lund.

Pavillonen i Torvegade

Tildragelser i Pavillonen skabe alt andet end Sammenhold, og blot 5 Aar senere var Pavillonens Tilstand saa gyselig, at den blev solgt til Nedrivning! Pavillonen var af Træ og blev opført for ca. 3000 Kr. af Tømrer Skafte og Murermester Pedersen. Den rummede Sal, Scene, Værelser, Keglebane, og i Haven fandtes Lysthuse o. s. v. Ved Indvielsen talte Redaktør Bendixen om Sammenhold og Levedygtighed; men ved den animerede Fest om Aftenen indtraf et lille Efterspil! Gendarmkorporalen indfandt sig, og da man bad ham om at fjerne sig, mødte der hele to fra den lyseblaa Styrke. Herredsfoged Rosenørn havde da paabudt dem at paase, at der kun blev skænket for Medlemmer; men Bendixen, som ikke kunde taale Synet af en Gendarm, og som forøvrigt ved en senere Lejlighed blev taget med i Kasjotten af de haandfaste Gendarmer, betydede dem meget skarpt (saadan skriver han ihvert Fald i Bladet), at Gendarmerne befandt sig paa privat Territorium. Om de kunde komme herut! Og saa gik Gendarmerne omsider. Bendixen slutter sin Omtale af Episoden med følgende Salve: „Et stivt Stykke er det dog, at ædruelige Krigere tør byde fredelige Borgere noget saa paatrængende!"

Agent Friis blev Pavillonens udmærkede Vært, og i den følgende Tid holdtes mange muntre Sammenkomster heroppe. Der opførtes Revyer, og adskillige Varietékunstnere, Troldmænd og Bugtalere gjorde deres bedste fra den lille intime Scene. Ja, Pastor Bruun holdt endog Diskussionsmøder med Mormons

Lærere i Pavillonen! — Ved Fastelavnstid slog stærke Medlemmer Katten af Tønden og „langede til Dunken", mens Sagfører Knutzen holdt sin staaende Tale om „Kundskab er Magt"!

Allerede i 1893 er Lokalernes Udseende imidlertid saa stærkt paa Retur, at „de kan tage Modet fra den stærkeste", som et Blad udtrykker sig, og i Juli 1895 solgtes Pavillonen til Nedrivning for et Bud fra Politibetjent Christensen paa 520 Kr. Den opførtes atter paa Møgelø i Julsø overfor Himmelbjerget som Restaurationsbygning for nogle Aar senere at blive overtaget af F. D. F. til Sommerlejr.

POLITISKE BEGIVENHEDER.

Saa skete der noget, som for en Tid trak Foreningen med ind i disse Aars bevægede politiske Begivenheder. — Tildragelser, hvis Dønninger spores længe efter i Foreningens Annaler.

Den 2. December 1889 var Pavillonen blevet lejet ud til Afholdelse af en offentlig dramatisk Underholdning til Fordel for Byens Fattige. Paa Plakaterne stod tre af Byens Foreninger som Medindbydere, ogsaa Haandværkerforeningen, skønt det senere oplystes, at Redaktør Bendixen, som jo dengang selv var Bestyrelsesmedlem i Haandværkerforeningen, kun havde henvendt sig til et Faatal af Bestyrelsens Medlemmer desangaaende.

Samme Aften blev aabnet en *Kanonbasar* paa Spangsberg, altsaa en Basar til Fordel for Københavns Befæstning, en Basar, som Redaktør Bendixen modarbejdede. Antagelig var den dramatiske Underholdning derfor kun et politisk Modtræk imod Kanonbasaren. Flertallet i Haandværkerforeningens Bestyrelse var gode Højremænd, og da Haandværkerforeningen ifølge Plakaterne gav Tilslutning til Forestillingen i Pavillonen, var Højremændene kommet i en prekær Situation, idet den dramatiske Un-

derholdning jo vilde konkurrere med Indtægten til Københavns Kanoner!

Herredsfogden i Varde fik Sagen forelagt — og forbød den dramatiske Forestilling. Bendixen rasede. Baade over Herredsfoged Rosenørn og over Haandværkerforeningens Bestyrelse, „som i sidste Øjeblik gik med til at lukke Pavillonen. En nydelig Sammensværgelse mod de Fattige," o. s. v., o. s. v.

Formanden, Skomager Frd. Sørensen, indrykker et besindigt Aktstykke i den nylig startede „Esbjerg Avis", hvori han stærkt pointerer, at Bestyrelsen ikke havde været samlet for at give Lov til Pavillonens Udlejning. Kun 2—3 af de 7 Bestyrelsesmedlemmer havde givet Tilslutning, og endvidere havde Formanden udtrykkelig forlangt, at Haandværkerforeningen *ikke* maatte blandes ind i Reklameringen for den dramatiske Underholdning, som han stempler som et politisk Modtræk mod Kanonbasaren.

Men Niels Bendixen forfølger sin Chance som Forsvarer for de Fattige og undertrykte, og baade han og Jens Nielsen *nedlægger deres Mandater.* En lidenskabelig Avisfejde er Følgen. „Hvorfor skal Haandværkerforeningen ledes ind i de politiske Hvirvelvinde?" skriver et Medlem. „Bestyrelsen bør takke af!" — En anden Indsender i Folkebladet havde hellere set opført en Bygning til baade Skole og Mødelokale i Stedet for „en Pavillon til Forlystelser, der sætter Splid".

Den 21. December holdtes maaske Foreningens mest bevægede Generalforsamling, til hvilken Formanden havde nægtet „Oprørerne" Bendixen og Jens Nielsen Adgang, da han betragtede dem som udtraadt af Foreningen. Denne Opfattelse havde de to nævnte dog ikke. De indfandt sig nemlig alligevel ved Generalforsamlingen og fik et Tillidsvotum af den store Forsamling. Det skriver Redaktør Ben-

dixen ihvert Fald; men noget Referat findes ikke „af Hensyn til fremtidigt, roligt Arbejde i Foreningen".

Et gammelt Medlem har betroet mig under fire Øjne, at Bestyrelsen vist egentlig havde haft Forsamlingen paa *sin* Side; men de havde slet ikke kunnet klare sig i Munden med den rappe Opposition!

Freden varede kun kort. Ved et Bestyrelsesmøde, hvortil B. og N. *ikke* var indvarslet, bestemtes afholdt en ny Generalforsamling, der kun averteredes gennem Jens Lunds Højre-Venstre-Avis. I en kort Omtale af nævnte nye Generalforsamling fortæller Bendixen, at Skomager Sørensen fik et Mistillidsvotum, idet Skræder Gregersen blev valgt til Delegeret!

Pennekrigen blussede voldsomt op igen og naaede helt over til „Politiken", der i en Korrespondance fra Esbjerg dadler Bestyrelsen, som vil raade for det hele. Folkebladet agiterer for Dannelse af en ny Haandværkerforening, men hvordan vil det da gaa med Statstilskudet til Teknisk Skole?

Den foreløbigt afklarende Generalforsamling afholdtes i Marts 1890. Forud for denne havde de højresindede i Forening med Redaktør Jens Lund agiteret energisk for at sætte de to Radikalere ud af Bestyrelsen og i Stedet vælge Sagfører Knutzen og Malermester Holm. I sit Referat skriver Niels Bendixen:

> Haandværkerforeningen blev sprængt! Den „upolitiske" Bestyrelse havde tilkaldt Politi og Gendarmer, der hindrede Bendixen og Jens Nielsen Adgang til Salen i Spangsbergs Hotel. Det er første Gang i Esbjerg, at en Forenings Bestyrelse har turdet byde sine Medlemmer sligt!
>
> Foreningen blev altsaa sprængt. Højremændene mødte i overvejende Antal og kastede de eneste to Venstremænd i Bestyrelsen ud af denne.

Redaktør Bendixen var altsaa blevet forsmaaet og sat paa Porten, og i den følgende Tid omtaler han overhovedet slet ikke Foreningen eller dens Møder.

Derimod arbejder han stærkt for Oprettelse af en ny, upolitisk Haandværkerforening, og allerede den 17. Marts 1890 stiftes „Haandværkerforeningen af 1890". Formand for denne blev Urmager Pedersen og den øvrige Bestyrelse: Murermester Bonde, Værkfører Jensen, Tømrer R. Møller og Murer Rasmussen med Maskinsmed Jepsen og Snedker Kaas som Suppleanter. Lovene bestemte, at *kun Haandværkere kunde blive Medlemmer*, og ca. 40 indmeldte sig straks.

Antagelig har det været lidt af en Skuffelse for Bendixen, at han ifølge Lovene ikke kom med i den nye Forening, for skønt han rykkes derfor, vil han ikke nærmere referere denne stiftende Generalforsamling.

Det kan straks noteres, at den nye Haandværkerforening ikke havde Levedygtighed. Den eksisterede kun et Par Aar. En Del af dens Medlemmer rejste fra Byen, og tilsidst blev der for faa Medlemmer.

Saalunde endte altsaa denne første puniske Krig. Skomager Sørensen var i Mellemtiden blevet træt af Kævlet og nedlagde sit Formands-Mandat i 1890.

— Ved et Suppleringsvalg til Sogneraadet i 1891 kunde Esbjerg ikke enes om en Fælleskandidat. Haandværkerforeningen, Handelsforeningen, „Cirklen" og „Det forhandlende Venstre" opstillede Træskomager Larsen, mens Venstre og Fagforbundene vilde have Vognmand Johansen ind. Johansen opnaaede 208 Stemmer, Larsen 164 og Bager Keller 1 St. (!).

Ved Sogneraadsvalget i 1893 var Foreningen med til at opstille og anbefale Fælleskandidater, og Vognmand Johansen, Tømrer Chr. Pedersen og Købmand Jens Nielsen blev valgt. Umiddelbart før Valget brød en Del af Haandværkerforeningens Medlemmer fra og opstillede Boghandler Lykke Thomsen. Dette medførte en voldsom Valgagitation med Masser af Løbesedler o. s. v., men Lykke Thomsen opnaaede ikke tilstrækkelig mange Stemmer.

I 1898 var der Folketingsvalg, hvor Haandværkerforeningens Bestyrelse var med til at anbefale Kommandør Bluhmes Valg. Det var samme Aar, „Esbjergloven" blev vedtaget, og baade Industriforeningen og Haandværkerforeningen arrangerede i den Anledning en Fest med Bluhme som Hædersgæst.

Saa kom det første Byraadsvalg, og ogsaa dette satte Sindene stærkt i Bevægelse. Det skyldtes ikke mindst, at Redaktør Sundbo dengang begyndte at optræde paa den politiske Arena og vandt sine første Sejre efter en hidsig Kampagne. Af de borgerlige Foreninger var ogsaa Haandværkerforeningen med til at opstille en Kandidatliste; men Socialdemokraterne sejrede afgjort, idet kun Tømrer N. Møller blev valgt af de borgerlige. Det gik meget bedre til de højstbeskattedes Valg af 7 Medlemmer, af hvilke de borgerlige fik valgt fire af de af Foreningerne opstillede Kandidater.

Valget samme Aar til Ligningskommissionen blev ogsaa en stor Sukces for Socialdemokraterne, og siden da har Foreningen ikke villet have Politik indenfor sine Døre!

UDSTILLINGER OG BASARER.

Den sidste selvstændige Udstilling, Foreningen arrangerede, var i 1906. Udviklingen har ført med sig, at næsten enhver selvstændig Erhvervsdrivende har sit eget Udstillingslokale, indrettet efter sin Hensigt, saa man kan ikke regne med større Tilslutning til en almindelig lokal Udstilling. Saa skulde det da være i en ganske særlig Anledning. Rundskuerne bekræfter ogsaa dette Synspunkt og fører det ud i sine Konsekvenser.

Dertil kommer, at Maskinerne har hærget slemt i det gamle Begreb om Haandværk. Anderledes i ældre Tider, specielt i det unge, fremadstræbende Es-

bjerg, hvor Selvhævdelsens Nødvendighed havde større Gyldighed end andre Steder.

De allerførste Udstillinger er nævnt. De senere kom i Aarene 1892, 94, 95, 98, 99, 1902 og 1906. Ind imellem var Haandværkeroptoget i 1893, Amtsudstilling i Varde i 97 og en Udstilling fra Kunstindustrimusæet i 1900. Nærmere Omtale af alle disse Udstillinger tillader Pladsen slet ikke, tilmed da de sidste havde temmelig daarlig Tilslutning, omend Kvaliteten var god. Kun skal gøres lidt Rede for den førstnævnte i 1892, som var aaben i en Uge og havde 50 Deltagere. 13 af disse opnaaede Diplom, nemlig: Drejer Nielsen, Sadelmager Nielsen, Skræder Meinertz, Cementstøber Quist, Træskomager Larsen, Blikkenslager C. Graff, Skomager Riber, Skomager Meinertz, Snedker H. C. Nielsen, Gartner Thomsen, Snedker C. P. Jensen, Snedker I. A. Nielsen og Malermester Holm.

Anerkendende Omtale: Fotograf Ad. R. Andersen, Bagerne Keller jun. og Chr. Jensen, Cigarmager Simonsen og Skrædermester Tønder. Flere udstillede udenfor Bedømmelse.

Udstillingen var smukt arrangeret og roses meget. Vi anfører bl. a.:

> Træskomager Larsen interesserer særlig ved et Par Snøre-Træskostøvler, praktiske for *esbjergensiske* Beboere, saavel Damer som Herrer. Drejer Nielsen har en kunstfærdig Pibe, bestaaende af 19 Stykker, Graff udstiller sit eget Svendestykke: en optrukken Kobberkedel. I Skræder Meinertz Montre tiltrækker særlig en flot udstyret *Røgefrakke* sig Herrernes Beundring. Hr. Peters udstiller en Vaskemaskine og en Rulle —.

Udstillingen gav et Nettooverskud paa 6—800 Kr., hvilket Beløb ifølge Lovene henlagdes til et Byggefond.

Ved en senere Udstilling var Overraskelsen: det elektriske Lys. En Dynamo blev trukket af en Petroleumsmotor i Hotellets Gaard.

Her kan indføjes et lille Træk fra en af de første Udstillinger. Tombolaen var udstyret med mange Gevinster, og en af de flotteste var et ualmindelig smukt Skab, forarbejdet paa Snedkermester Chr. P. Jensens Værksted. Det tiltrak alles Opmærksomhed og lokkede mange til at prøve Lykken i Tombolaen; men forgæves. Saa blev fem gode Borgere enige om at forsøge et Kup. Det var Morten Spangsberg, Thov. Nielsen, Snedker Højer, Bager Kjøgx og een mere, som samlede saa mange Penge sammen, som de kunde. Saa blev der købt Lodsedler i Massevis — — men trods de store Anstrængelser gik det eftertragtede Skab udenom det lille Kompagnis Næse — — til stor Moro for alle Tilskuerne!

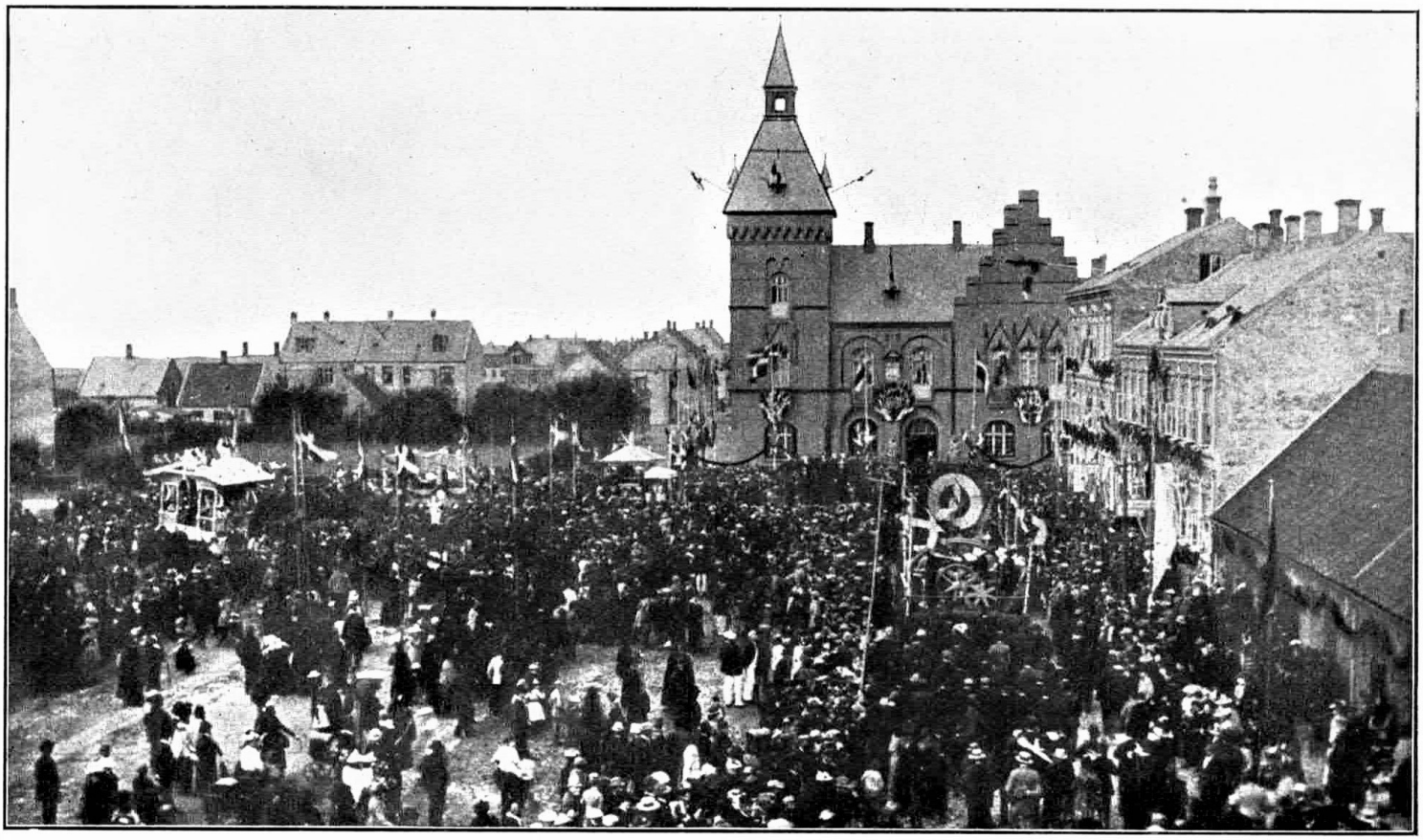
DA ESBJERGENSERNE AABNEDE OMVERDENENS ØJNE.

Foran Esbjergs 25 Aars Jubilæumsfest i 1893 holdt ca. 70 af Byens Haandværkere et Møde, hvor det vedtoges at arrangere et Vognoptog under Festlighederne. Dette Tog kom til at bestaa af ca. 20 Vogne, og da de defilerede forbi Kong Christian IX, der var placeret paa Raadhusets Trappe, udtalte Kongen sin uforbeholdne Ros og Beundring.

Københavnerbladene kaldte Vognoptoget for *Festens Hovedbegivenhed* og skrev i begejstrede Vendinger, at *det* havde de ikke turdet vente af Haandværkerne i den unge By. Det hed videre:

> Esbjergenserne bærer sin Hat, som de vil, ydede Kongen, hvad Kongens var, men holdt forresten Ryggen rank og Hovedet klart i Bevidstheden om, at det, der har skabt Byen, er først og fremmest Borgernes Energi. Befolkningen her vil være Ofre værd; thi den er mere foretagsom, mere livskraftig og udviklingsdygtig end i de fleste andre danske Byer.

Festen — og ikke mindst Haandværkernes storstilede Deltagelse og Arrangement — aabnede „Omverdenen"s Øjne for, hvad Esbjergenserne duede til!

Haandværkeroptoget 1893

I 1897 forsøgte man Afholdelse af Haandværker-Amtsudstillinger, den første og sidste i Varde. Til Esbjerg faldt der ved denne Lejlighed følgende Sølvmedaljer: Fabrikant Poulsens Eftf., Sadelmager Jepsen, Urmager Ingv. Jørgensen, Cementfabriken, Gørtler Lehmann, Gartner Thomsen, Pagh & Qvist Pedersen (Salt), Andelsslagteriet og Maler Nielsen. En hel Del Esbjergudstillere tildeltes Broncemedaljer eller Diplomer, men Størsteparten heraf udtalte sin store Utilfredshed, idet de hævdede, at der var givet Vardehaandværkerne flere Sølvmedaljer end Ret var. Det var med andre Ord galt med Vardedommerne, og Amtsudstillingerne hørte op!

Flere Esbjerg-Haandværkere deltog ogsaa i store udenlandske Udstillinger. Saaledes opnaaede Raun Byberg Sølvmedalje for Model til en Fregat paa en Udstilling i Kiel, Fiskehandler I. C. Sørensen hædrende Omtale i Stockholm for kogt Aal i Gelé, og Skomager Frd. Sørensen deltog i en Verdensudstilling i Amerika. Han sendte et lille Skab derover med smukt forarbejdet Fodtøj og belønnedes med et stort Diplom og Broncemedalje.

BASARER OG MASKERADER.

Haandværkerforeningens Basarer var til Tider kædet sammen med Udstillingerne; men disse Basarer var ogsaa i gamle Dage Samlingsstedet for enhver Borger med Agtelse for sig selv. Hele Byen kom, uden Personsanseelse. Havnemester Jensen og Fru Konsul Breinholt skal saaledes have staaet ved Pølseboden, og paa den ubebyggede Grund mellem Spangsberg og Skibsbygger Dahl var der rejst Telte til Boder, 5-Øres Dans o. s. v. Udstillingsaviser manglede heller ikke. De var desværre „Døgnfluer" i allerbogstaveligste Forstand.

I Forvejen havde Bestyrelsen fabrikeret Tombola-

sedlerne, og Politibetjent Fahrner talt Nitter og Gevinster. Salen paa Spangsberg var altid i festligt Skrud, og i 1890, da der skulde samles rigtig mange Penge ind til Teknisk Skole, havde „Fest"arrangørerne for Alvor lagt de anstrængte Hoveder i Blød. Thi høre man: Desformedelst en 10 Øre fik man Adgang til „Menaskeriet", hvis vigtigste Attraktioner var en Tiger, d. v. s. et Faar, dekoreret med sortbrune Striber, en Krokodille, d. v. s. en Krukke med Dild, en Papegøje og en Paafugl, d. v. s. Høne og Hane, o. s. v. — Hos „den hurtige Fotograf" fik man udleveret en Stump Spejlglas og kunde saa selv „tage" sit Kontrafej. Men noget af det kosteligste var en Karrusel oppe i et af Værelserne. Karrusellens forskellige Ingredienser var 4 Stole midt paa Gulvet. Udenom var spændt et Stykke Sejldug bemalet med Dyr og skønne Skove, og naar saa „Ofrene" havde sat sig tilrette paa Stolene, blev Sejlduget drejet rundt, mens Publikum blev siddende!!

Spil-Thomas var efter Sigende lavet til Neger og „steppede" af Hjertens Lyst, men den største Overraskelse ventede den Besøgende i et Værelse, udenpaa hvilket stod: Fremvisning af det verdensberømte Kæmpebarn! Dette Kæmpebarn var Realskolebest. Pedersen (ikke Rybner Petersen), en meget høj og kraftig Mand, der sad paa en Skammel i en Krog af Stuen, bl. a. paamonteret en Chemise, Sutflaske o. s. v. Naar en Flok Publikummere blev lukket ind, rejste han sig op i sin fulde Højde, strakte Armene ud og skraalede: *Goddaw!*

Festkomitéen, som Dünweber selvfølgelig var Formand for, blev senere kritiseret af nogle ikke-humørfyldte Medlemmer, der mente, at Løjerne var et Nummer for grove; men Faktum er, at Basaren gav brutto 2.500 Kr.

Maskeraderne havde enorm Tilslutning paa den Tid, og man slog her rigtig Gækken løs i harmløse

Løjer. Engang var der under Karneval'et Auktion over levende Grise, og selvfølgelig var en Deltager blevet stoppet ind i een af Grisekasserne! En Karnevalsannonce fra 1896 lover følgende:

Kl. 8½: Sangpræstationer af ægte kubanesiske Insurgenter.

Kl. 9¼: Optog. Det højeste, bredeste og længste her paa Pladsen.

Kl. 10: Dr. Østrups arabiske Hingst „Andar".

Kl. 10½: Gambrinus Triumfator.

Hele Aftenen: Bryllup paa Frøbjerg i Lampelys.

— Samme Aar holdt Haandværker-, Handelsforeningen, Klubben „Cirklen" og Musik- og Sangforeningen forøvrigt en Festmiddag paa Kongens Fødselsdag.

SVENDEPRØVERNE.

Allerede i 1886, samtidig med Indmeldelsen i Fællesrepræsentationen, udtrykte man Ønsket om at faa bevirket nedsat en Kommission til Aflæggelse af frivillige Svendeprøver. Dette kunde dog ifølge Loven ikke lade sig gøre, da Esbjerg ikke var Købstad. Derfor var der flere Lærlinge i Esbjerg, som aflagde Svendeprøve for Kommissionen i Varde.

I Arkitekt Peters Formandsperiode rejste denne til Varde og fik en Konference med Politimesteren der. Sidstnævnte indvilgede herunder i at medvirke for Oprettelse af en Kommission i Esbjerg. De første Skuemestre valgtes af Haandværkerforeningen. Hvem disse var, vides ikke; men i 1897 valgte Foreningen følgende Skuemestre: Kobbersmed Graff og Blikkenslager Rosenkilde, Snedkerne Ravn, Bruhn og Drejer Jacobsen, Malerne Holm og Hjermind, Urmager Ingv. Jørgensen og Guldsmed Westergaard, Smedene Lykke Thomsen og Sørensen, Murerne Lysholdt og Geertsen, Sadelmager Nielsen og Skomager Mikkelsen, Tømrerne Clausen og Peters, Skræderne Meinertz og M. C. Petersen, Bundtmager Thyrring

og Hattemager Hansen, Bagerne Nielsen, Skolegade, og Chr. Jensen, Slagterne Hertz og Pacharzina.

Da Esbjerg blev Købstad, gik Kommissionen automatisk ind under Loven, og *nu* afholdes Svendeprøverne under Byraadets Auspicier, mens Haandværker- og Industriforeningen er med til at vælge Skuemestre.

Disse frivillige Svendeprøver arrangeres jævnligt. I de senere Aar er der fra Fællesrepræsentationens Side arbejdet hen til at faa disse Svendeprøver lagt ind under Fællesrepræsentationens Ledelse for at faa et mere ensartet Grundlag.

LEGAT-BIBLIOTEKET.

At give Medlemmerne Oplysning samt anskaffe Bøger har i mangfoldige Aar været eet af Foreningens Formaal. I 1892 behandles Biblioteksspørgsmaalet paa en Generalforsamling i Haandværkerforeningen, og kort efter køber Foreningen et lille Bibliotek af en Enkefru Mikkelsen. De 3.230 Bind betaltes med 500 Kr., og saa havde man Esbjergs første Bibliotek! Efter dette vedtoges det at lade 20 Øre af det maanedlige Kontingent medgaa til Supplering og Vedligeholdelse af Biblioteket.

Haandværkerforeningens Bibliotek havde tilhuse i Pavillonen og senere i Teknisk Skole. Først i December 1897 stiftedes Esbjerg Folkebibliotek, hvis første Formand blev Papirhandler Tobiesen.

I 1902 bevilgede Foreningen 35 Kr. til Folkebiblioteket, og gennem Aarene har man stadig støttet Biblioteksagen med Tilskud. I 1915 bevilgede en Generalforsamling 50 Kr. som Begyndelse til et nyt Bibliotek for Foreningen, men i 1916 stiftede Fabrikant N. I. Poulsen og Hustru et Legat paa 5.500 Kr. til Oprettelse af et Bibliotek for Foreningen. For de 500 Kr. indkøbtes straks Bøger, og Renterne af Legatsummen er siden anvendt til Udvidelse og For-

bedring af Bogsamlingen. Paa en ekstra Generalforsamling vedtoges det med Akklamation at udnævne Fabrikant Poulsen til Æresmedlem af Haandværker- og Industriforeningen.

Legatbiblioteket, hvis Grundkapital nu udgør 6,833 Kr., er drevet i Samarbejde med Centralbiblioteket som en særskilt Afdeling indenfor dette. Dets Betydning fremgaar deraf, at vist ingen By udenfor København er saa godt forsynet med Faglitteratur som Esbjerg. Og Legatbiblioteket benyttes flittigt.

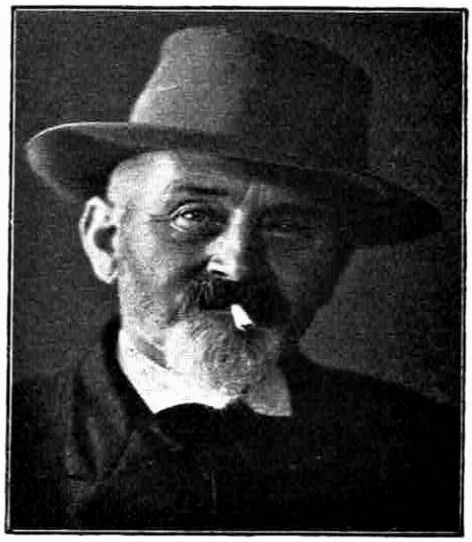
TEKNISK SKOLE EFTER 1890.

Den 16. November 1890 indviedes som nævnt Esbjergs første tekniske Skolebygning i Englandsgade, der hvor Snedkermester Bruhn nu har Værksted. Og Dagen var betydningsfuld for Haandværkerne i den unge By. Aaret forud deltog 56 Elever i den tekniske Undervisning, mens den nye Skole begyndte med 95 Elever, der blev undervist i Geometri, Plantegning, Projektion, Skygning og naturligvis Dansk og Regning. Desuden var der Fagklasse for Maskintegning, for Murere, Tømrere og Snedkere.

De følgende Aar betød en stor Opgangstid for Byen, og mange unge Haandværksmestre, Arkitekter, Maskiningeniører o. s. v. flyttede til Esbjerg og etablerede sig. Flere af dem var stærkt interesseret i Teknisk Skole, blev knyttet til denne og var gode Støtter.

Skolen arbejdede med uhyggeligt smaa Midler. F. Eks. udgjorde Statstilskudet i 1891—92 kun 175 Kr., Sogneraadets Tilskud 50 Kr., et uheldigt Forhold, som naturligvis virkede stærkt hæmmende overfor Fremskridt. Men Forstanderne, Arkitekt Peters og Malermester Hjermind samt Skolens Lærere gjorde et stort og uselvisk Arbejde, beviste en Offervilje, der er værd at mindes. I 1894 forsøgte man oprettet en Dagskole, men der meldte sig for faa Deltagere.

Men i hvert Fald ses en Dagskole for Bygnings=haandværkere at være aab=net i 1898.

Malermester Jørgen Hansen

Fra 1895 begynder Sko=len at give Underskud; men Forholdet rettede sig noget, da Esbjerg Kommune i 1898—99 ydede 1200 Kr. og Amtet 575. I 1897 var Elev=antallet 175, Timetallet ca. 700, og 7 Lærere underviste 7 Klasser. Malermester Jør=gen Hansen, der var Skolens dygtige Forstander fra 1896—1920, benyttede sig i 1897 af sin glimrende Pen og skrev i et af de lokale Blade en Artikel, der for=svarede Skolen i Anledning af Underskudene, og som vakte berettiget Opmærksomhed. Tilskudene ude fra er alt for smaa, og mange Lærlinge „glemmer" at betale for Undervisningen. Han omtaler den fe=brilske Jagen i den hastigt voksende By, som paa det Tidspunkt næppe var kommet ud af Spekulationspe=rioden og fortsætter:

„Havde Haandværkerne mere Kærlighed til deres Fag, vilde de ogsaa omfatte Teknisk Skole med mere Interesse. Hele Un=derstøttelsen ude fra er 200 Kr. fra Kommunen og 60 Kr. fra Amtet. Samtidig faar Skolen i Kolding 4.150 Kr. af Staten, 480 af Amtet, 895 i Lotteritilskud o. s. v.

Der maa større Offervilje til overfor Skolen i Esbjerg! Efter at Lærlingene ikke mere er i Kost og Logi hos Mesteren, tror denne, at Forældrene besørger den videre Opdragelse, mens disse igen stoler paa Mesteren. Derved faar Lærlingene for tid=ligt Selvstændighedsfølelse. Forleden hørte jeg følgende Udta=lelse af en Lærling til en anden: Ved du va, Kresjan! Vi be=høver inte a stikke op for Svennene, naar vi ka tyre lissemejet Sprut som e Sven'!"

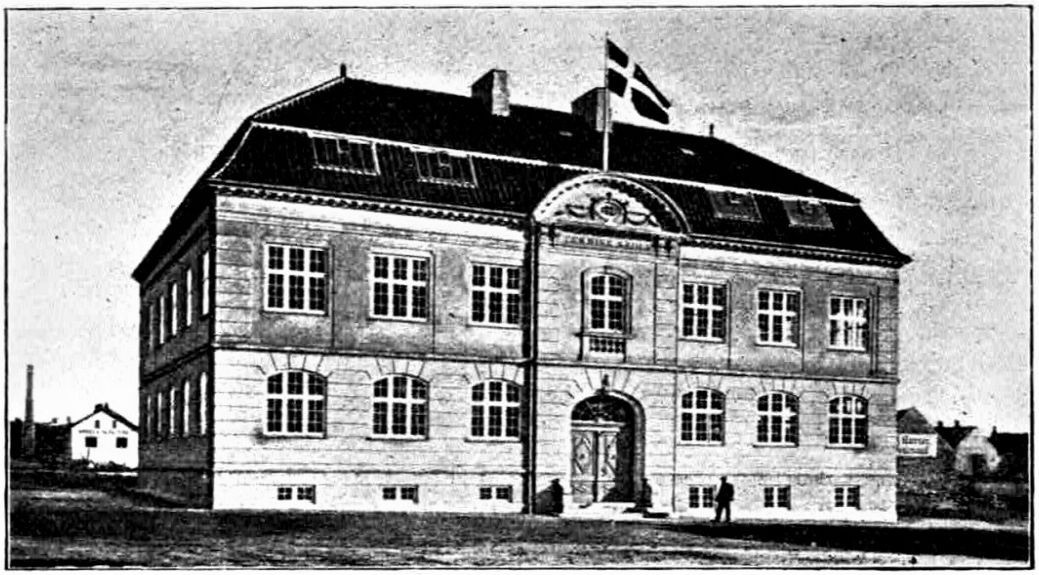
Artiklen gjorde sin Virkning, idet Tilskudene som allerede omtalt steg noget. I 1897 skete en Ændring

i Skolens Ledelse, hvorefter den styredes af Foreningens Formand og 4 Tilsynsmænd, og i 1899 nævnes ganske kort, at der paatænktes oprettet et teknisk Selskab til Støtte for Skolen, økonomisk set. Dette Selskab kom dog vistnok først senere hen, men i 1899 omtales det, at Skolens Regnskab er holdt helt ude fra Foreningens, ligesom Haandværkerforeningen optog et Laan for at betale Skolens Underskud paa 300 Kr. Elevarbejderne omtales første Gang i Bladene i 1897, og der uddeltes 11 Præmier.

Antallet af Lærlinge i Esbjerg vedblev at stige, og snart tænkte man paa at udvide Skolebygningen, hvilket imidlertid viste sig ugørligt. I 1904 blev Skolen en selvejende Institution, og dens Bestyrelse, der bestod af Bogbinder C. Tobiesen, Formand, Fabrikant Lehde B. Jensen, Kasserer, Malermestrene J. Broch og N. Hansen, Skomagermester J. Meinertz, Snedkermester K. Bruhn, Realskolebestyrer Rybner Petersen og Redaktør J. P. Sundbo købte Haandværker- og Industriforeningens Grund i Torvegade og opførte den første Del af nuværende Tekniske Skole, der toges i Brug 8. Oktober 1905.

Den videre Udvikling af Skolen og dens Virke er udførligt omtalt i det Jubilæumsskrift, Skolen udsendte i 1930. Dog skal nævnes, at Haandværker- og Industriforeningen naturligvis stadig yder Skolen stor Hjælp og vælger en Del af Medlemmerne til Skolens Bestyrelse, hvis Formand er Fabrikant Holger Olsen. Ifjor ydede Haandværker- og Industriforeningen et Bidrag til Skolen paa tilsammen 3.774 Kr., heri indbefattet 2.200 Kr. af Varelotteriets Overskud.

Esbjerg Haandværker- og Industriforening har gennem Aarene udført et stort og grundlæggende Arbejde og ydet pekuniære Ofre for at bringe Skolen frem til dens nuværende høje Standard, og altid har den og dens Mænd haft Øjnene aabne for de Krav,

Den nye tekniske Skole

Tiden stiller til unge Haandværkeres Uddannelse. I 1932 frekventeredes Skolen af 426 Elever, mens Lærernes Antal var 42 — hvilket Tal Skolen aldrig tilforn har været oppe paa. En ny Udvidelse trænger atter paa og ligger vel ikke saa langt ude i Fremtiden — —.

INDUSTRIFORENINGENS PERIODE.

I 1897 spores nogen Utilfredshed med den daværende Formand i Haandværkerforeningen, som bl. a. var rejst til Delegeretmøde uden at være valgt dertil, hvilket en Generalforsamling udtalte Beklagelse af. Nævnte Delegeretmøde behandlede iøvrigt Spørgsmaalet om Beskyttelse af Industrien, og paa Haandværkerforeningens Generalforsamling udtalte Drejermester Jacobsen under Tilslutning, at det lille Haandværk aldeles ikke var interesseret i den Beskyttelse, som Fabrikanterne nu havde. Endvidere udtalte Generalforsamlingen Ønsket om, at *Haandværker*interesserne blev plejet i højere Grad, end Tilfældet havde været.

Utilfredsheden imod Formanden slaar ud i lys Lue under Forberedelserne til Amtsudstillingen i

Varde s. A., idet han ikke i rette Tid sørgede for at fremskaffe Blanketter og Skemaer til Udstillingen. Resultatet var, at en Del Medlemmer traadte ud af Haandværkerforeningen, og den 4. Juni 1897 dannedes *Esbjerg Industriforening* ved et Møde paa Hotel Royal. Til Bestyrelse valgtes Fabrikant Poulsen, Formand, Grosserer H. Pagh, Fabrikant Hansen (Cosmos), Stentrykker Prange og Brygmester Brinch. 30 Medlemmer indmeldte sig straks. I 1897 valgtes Ulrich Brinch til Formand og Chr. Tobiesen kommer ind i Bestyrelsen i Stedet for Prange. Ogsaa Malermester Niels Hansen var en Periode Bestyrelsesmedlem.

Industriforeningen tog sig ikke særligt af det indre Foreningsliv, men arbejdede specielt for sine faglige Interesser, og i de følgende Aar arrangerede den bl. a. et Par Udstillinger. Een af disse var fra Kunstindustrimusæet og fik en stor Publikumssukces.

Spaltningen mærkedes selvfølgelig i Haandværkerforeningen, der ikke rigtig trivedes i disse Aar, og i 1900 nævnes Grundejerforeningen som Byens største. Der kom efterhaanden Planer frem om en Sammenslutning af de to Foreninger, hvis Interesser jo paa de fleste Omraader paraleliserede. I Januar 1899 holdt Bestyrelserne for *Borger*foreningen, Industriforeningen og Haandværkerforeningen et Møde, hvor der var Stemning for en Sammenslutning. Denne kom ogsaa senere, men Borgerforeningen blev her holdt uden for. I 1901 vedtog de to Foreninger nemlig paa et Par Generalforsamlinger at udtale Tilslutning til Tanken, og 29. Maj s. A. afholdt *Esbjerg Haandværker- og Industri-Forening* konstituerende Generalforsamling i Borgerforeningens Lokale. Til Bestyrelse valgtes Fabrikant C. Mollerup, Grosserer H. Pagh, Brygmester U. Brinch, Smedemester Lykke Thomsen, Bagermester Jensen, Malermester Niels Hansen, Snedkermester Bruhn, Skoma-

ger Mikkelsen og Bogtrykker Harder Mikkelsen. Det skal fremhæves, at navnlig Grosserer Pagh var meget virksom for at føre Sammenslutningsplanerne ud i Livet, og da dette skete, følte det baade befriende og naturligt til Gavn for Esbjergs store Haandværkerstand og Industridrivende.

„ESBJERGS FREMTID SIKRET!"

Den jyske Fællesrepræsentation holdt Møde i Esbjerg i 1898, og ved den Lejlighed var Haandværkerforeningen og Industriforeningen Værter ved en Middag for de Delegerede paa Spangsberg. I sin Tale understregede Folketingsmand Bluhme navnlig følgende: „Sig det til Købstadkreditforeningen, at Esbjerg *staar fast* og er værd at arbejde sammen med" (stærke Hør!).

Videre omtalte Folketingsmanden den Uvilje, hvormed andre Byer havde set paa Esbjerg. Ovre paa Rigsdagen er faldet haarde Udtalelser om Esbjerg, og man har villet nægte Banen ført hertil (!); men nu kappes Østkystens Byer om at komme i Forbindelse med Esbjerg. Byens Fremtid er sikret som de gamle Byers!

Ogsaa en Esbjergvise gjorde den Aften stor Lykke.

TIDEN EFTER 1901.

Før Aarhundredskiftet tog Foreningen mere Del i *Byens offentlige Liv*, end det sidenhen har været Tilfældet. Dette Faktum ligger ganske simpelt i Byens Udviklingstrin, ligesom Foreningen dengang i *særlig* Grad var Borgernes Forening, der tog sig Borgeropgaver paa. Efterhaanden førte Udviklingen med sig, at der dannedes Sammenslutninger indenfor de forskellige Fag og særlige Interessegrene, ligesom man vil have set, at nye Foreninger tog Opgaver op, som Haandværkerforeningen gjorde Pionerarbejdet for. Det skete ogsaa efter 1901. At Foreningen stadig virker for store Fællesinteresser, derom vidner bl. a. Medlemstallet. I det følgende skal de vigtigste Begivenheder siden 1901 kort opridses:

Understøttelsesfonden oprettedes ved en ekstraordinær Generalforsamling i 1903, idet Byggefonden, som da udgjorde 587 Kr., omdannedes hertil. Samtidig vedtoges det hvert Aar at henlægge 50 Kr. af Kontingentet til Fonden. Denne udgør nu 4.642 Kr., og af Fondens Midler støtter Foreningen til Stadighed gamle Medlemmer og deres Enker.

Af et Budget for 1904—05 ser Udgifterne saaledes ud: Tilskud til Teknisk Skole 325 Kr., Juletræ 100, Udflugt 100, en Sammenkomst 25, Renter 50, Fællesrepræsentationen 45, Administration 100, Budløn 100, Understøttelsesfond 50, Foredrag 80, Diverse Udgifter 100, Overskud 262. — Kontingentet af 130 Medlemmer = 1040 Kr.

Den nye tekniske Skole med Udvidelsen

Salget af den gamle Teknisk Skole i 1905 var lidt besværligt. Baade Redaktør Sundbo og Redaktør Fr. Petersen hævdede, at Asylfondens Bestyrelse vilde købe Bygningen; men der kom intet Tilbud. Ogsaa en Good Templar-Loge ønskede at købe, men fattedes Midler. Saa solgtes Bygningen til Snedker Bruhn for 12.000 Kr.

Indvielsen af nye Teknisk Skole samme Aar var en Mærkedag i Foreningens Historie. Mange Borgere havde ydet Bidrag til Skolen, og Fabrikant Lehde B. Jensen havde saaledes alene indsamlet 15—1600 Kr. Realskolebestyrer Rybner Petersen holdt Festtalen, og om Aftenen stod Fællesspisningen i Tivoli med mange Taler samt Afsendelse af Telegrammer bl. a. til Indenrigsminister Sigurd Berg.

I Udstillingen 1906 var lagt et stort Arbejde; men desværre svigtede Publikum, hvad der antagelig var Aarsagen til, at Udstillingerne hørte op. 1. Pr. opnaaede følgende: Bundtmager Jul. Petersen, Snedker A. Andersen, Skræder M. Mathisen, Skomager Andersen, Sadelmagerne M. Hansen og Albert samt Konditor Buhl.

Ingen Politik! I 1906 vil Fællesrepræsentationen have Foreningen til at omdele Cirkulærer vedrørende Toldspørgsmaalet samt til at interpellere Valgkandidaterne; men Foreningen vedtog, at man absolut ikke mere vilde have med Politik at gøre. Og det Løfte holdt man.

Et Fællesudvalg. Paa Foranledning af Haandværker- og Industriforeningen blev der i 1906 nedsat et Fællesudvalg af Medlemmer af Haandværker- og Industriforeningen, Handelsforeningen og Detailhandlerforeningen. Dette Udvalg bestaar den Dag i Dag og har i Tidens Løb arbejdet med adskillige Fællesinteresser: Færdselsvejene, Telefonen o. s. v.

Vandreudstillingen. I 1906 oplyste Malermester Niels Hansen paa en Generalforsamling, at Vandre-

udstillingen maaske kunde komme til Esbjerg i 1908. Det gjorde den ogsaa, idet et Udvalg indenfor Haandværker- og Industriforeningen arbejdede med Sagen, og siden har Udstillingen stadig besøgt Esbjerg. I 1909 var Foreningen meget medvirkende ved Dannelse af Esbjerg Kunstforening.

SAAREDE HAANDVÆRKER-SIND KOMMER I BEVÆGELSE.

I Esbjerg Byraads Møde den 28. Oktober 1907 drøftede man Opførelse af en ny Skole, og Stridsspørgsmaalet var, om Arbejdet skulde udbydes eller om Byraadet selv skulde ansætte en Formand. Under Debatten udtalte Redaktør Sundbo bl. a.:

„Vi faar som Regel daarligt Arbejde, naar Haandværksmestre udfører det for os. — — Mange Mestre synes ikke længere at sætte en Ære i at udføre ordentligt Arbejde."

Borgmesteren paatalte Vendingen, at „en hel Stand ikke længere sætter en Ære i at udføre ordentligt Arbejde" — og naturligvis fulgte i Dagene derpaa en sand Avisduel mellem „Esbjerg Avis" og „Vestjyllands Socialdemokrat". I „Esbjerg Avis" staar Redaktør Sundbos Udtalelser refereret endnu skarpere overfor Haandværksmestrene end ovenfor nævnte Citat, der delvis er hentet fra „Vestjyllands Socialdemokrat".

Den 5. November holdt Foreningen en ekstra Generalforsamling, idet Murermester Geertsen havde stillet Forslag om Eksklusion af et Medlem (Hr. Sundbo), idet „Sundbo havde stemplet alle Haandværkere som uordentlige og upaalidelige, hvilken Handling ifølge Lovenes § 19 var stridende mod Foreningens Interesser."

47 Medlemmer stemte for Afstemning om Eksklusion *uden* Diskussion, 19 imod. Sluttelig vedtoges Eksklusionen med 62 Stemmer mod 10.

Efterspillet lod ikke vente længe paa sig. J. P. Sundbo anlagde Injuriesag mod Fr. Petersen, og Mesterorganisationerne søgte at hindre, at Esbjerg Kommune købte Mursten.

Endvidere spores Virkningen ved Byraadsvalget i 1908. En Del Haandværkere og andre Modstandere af Redaktør Sundbo opstillede alle Socialisternes Kandidater, men med Undtagelse af Sundbo selv, i hvis Sted Drejermester N. J. H. Jørgensens Navn var indsat paa Listen. Redaktør Sundbo opnaaede dog Valg tillige med de øvrige Socialdemokrater.

Endelig kan nævnes, at i Foreningens Bestyrelsesmøde den 3. December 1907 forelaa en Skrivelse fra Esbjerg Tømrermester-, Murermester- og Snedkermesterforening til Formanden, Fabrikant Lehde B. Jensen, repræsenterende Fabrikanterne i Jernindustrien. Skrivelsen var en Opfordring om at tiltræde *Oprettelse af den lokale Arbejdsgiverforening for Esbjerg og Omegn.*

Foreningen afholdt et Møde om Sagen. En Del Medlemmer udtalte sig *for* Tanken, andre *imod;* men man enedes dog om, at Haandværker- og Industriforeningen gennem Formanden tilsiger Sagen sin Støtte.

Dansk Arbejde og Krav til Byraadet. I 1909 udtaler en Generalforsamling Tilslutning til Tanken om Oprettelse af Foreningen „Dansk Arbejde", og Aaret efter var Haandværker- og Industriforeningen medvirkende til Dannelse af Esbjergafdelingen af „Dansk Arbejde". Fabrikant Holger Olsen har været dennes Formand, og det ligger i Sagens Natur, at Fællesrepræsentationen og „Dansk Arbejde" altid har haft et nært Samarbejde. Forøvrigt har *Bevægelsen* „Dansk Arbejde" sin Oprindelse i Fællesrepræsentationen.

Oktober-Generalforsamlingen i 1909 vedtog enstemmigt en af Papirhandler Tobiesen stillet Resolu-

tion saalydende: „Det henstilles til Byraadet, at *dette* henvender sig til Byens Haandværkere om Tilbud, naar Kommunen har Brug for Haandværkerfremstillinger."

Anledningen til denne altid berettigede Udtalelse var Monteringen af det nye Sygehus, angaaende hvilken der *ikke* var rettet Henvendelse til Byens Sadelmagere, ligesom Sygehusets Divaner var købte gennem Manufakturhandlere.

Varelotteriets Overskud. Ønsket om Andel i dette Lotteris Overskud i Lighed med andre Byers Haandværkerforeninger havde *længe* været brændende. Allerede i 1904 forsøgte Foreningen at faa Andel i Overskudet; men Andragendet blev den Gang nægtet med den Motivering, at Foreningen ikke var Med-Garant ved Varelotteriets Stiftelse og altsaa heller ikke Parthaver.

Sagen forfølges. I 1907 overtager Foreningen Gevinstfordelingen fra Lotteriafdelingen i *Nordby*. I 1910 paatales gennem Fællesrepræsentationen den uretfærdige Tilsidesættelse, men først Sommeren 1911 kunde Landstingsmand Herman Stilling, Randers, meddele, at Esbjerg i Fremtiden vilde faa sin Afdeling af Varelotteriet og Foreningen faa Del i Overskudet. „Dette skal ydes Haandværker- og Industriforeningen, men maa kun anvendes til yderligere Fremhjælp af Teknisk Skole.

Ordningen af dette Spørgsmaal skete gennem Fællesrepræsentationen, der selv opnaaede en Part i Lotterioverskudet i 1911. Af denne Part skal de tre Fjerdedele uddeles af Fællesrepræsentationen til Haandværkerforeninger, der ejer eller opretholder tekniske Skoler uden selv at være Parthavere i Lotteriet. De første Tilskud uddeltes i 1912, da Esbjergforeningen fik ca. 1100 Kr. Nu udgør Beløbet det dobbelte, idet Tilskudet stiger, dels i Forhold til Elevantallet, dels i Forhold til andre Tilskud til Sko-

len. Administrationen af Esbjergafdelingen besørges af et Udvalg med Skrædermester Krusborg som Leder og stedlig Repræsentant.

I 1912 arrangerede Foreningen Bogholderikursus i Anledning af den nye Bogføringslov, og i 1913 noteredes det Faktum, at Teknisk Skole er for lille til det stigende Elevantal.

I Fællesskab med Detailhandlerne udtaler man endvidere overfor Indenrigsministeren en Beklagelse over „Auktionsvæsenets Skadelighed, særlig som det blev drevet her i Byen."

I 1914 giver Forhandlingsprotokollen Oplysning om, at der i Esbjerg var Mangel paa Tilgang af Lærlinge til Haandværk. En Del Virksomheder udenfor Haandværket havde nemlig Brug for unge Mennesker og kunde tilbyde dem en øjeblikkelig højere Løn; men Forholdet rettede sig dog ret snart, da Byen jo stadig voksede.

Der udtales Beklagelse af, at Staten ikke i større Omfang støtter Haandværk og Industri, samt at dette har for faa Repræsentanter paa Rigsdagen. Endvidere beklager Foreningen sig over, at Byens Skrædermestre ikke faar Lejlighed til at sy Uniformerne til Etaternes Mænd i Esbjerg.

Endelig afspejler Protokollerne de vanskelige økonomiske Kaar, som Krigen bragte særlig Esbjerg og dens Erhverv: Skibsfarten og Fiskeriet laa delvis stille. Foreningen havde Samraad med Egnens Folketingsmænd; men noget positivt Resultat affødte dette ikke.

EGNE LOKALER.

Tanken om egen Foreningsbygning har som nævnt været tidlig fremme. Allerede i 1894 havde Arkitekterne Peters og Clausen udarbejdet Planer til en Bolig ved Pavillonen for gamle Medlemmer og Enker; men de blev ikke realiserede. I 1895 gjordes

Udkast til en Foreningsbygning enten paa Hjørnet af Torve- og Skolegade eller paa Grosserer Karl Sørensens Grund i Kongensgade. Bygningen var kalkuleret til at ville koste 56.000 Kr.; men den ene Grund fandtes for stor, den anden for lille.

I 1896 oprettedes en Fond til en Foreningsbygning, og Planerne spores op til 1898. Ved den Tid foreslog Malermester Jørgen Hansen imidlertid Opførelse af en ny og større Teknisk Skole. Denne Tanke henlagdes dog foreløbigt.

I 1911 udtaler Skrædermester Krusborg Haab om, at Foreningen engang fik egne Lokaler. Bestyrelsesmøderne holdtes da paa Hotel Phønix, de større Sammenkomster paa Spangsberg. I 1914 udvikler Problemet sig. Man ser paa en Logebygning i Jyllandsgade samt paa Borgercaféen (nuv. Casino); men Generalforsamlingen kuldkaster disse Køb, idet man dog udtaler sig for, at Spørgsmaalet om egne Lokaler stadig ønskes løst.

Krigstiden lagde sig hindrende imellem; men i 1922 vedtoges det efter 3 Generalforsamlinger at leje Lokalerne paa Spangsberg, og her har Foreningen haft til Huse siden. Mesterorganisationerne blev indbudt til ligeledes at holde deres Møder i Lokalerne for at skabe et fast Samlingssted for Haandværkere og Industridrivende.

Ny Organisation. Paa en Generalforsamling i 1916 spøger noget nyt. Et Medlem beder nemlig Foreningen tage sig lidt af den fremkomne Lærlingeforening, hvis Medlemmer fik en daarlig Opdragelse gennem Lederne. Lærlingeforeningen var fremstaaet gennem Arbejderorganisationernes Tryk paa Lærlingene. Et andet Medlem mente dog, at det maatte være tilstrækkeligt med Lærlingekontrakterne. I næste Instans maatte man holde sig til Politiet!

Basaren i 1916 gav netto 12.500 Kr. Den var et Led i en landsomspændende Agitation for Haand-

værket, og af Overskudet fik Teknologisk Institut 1.010 Kr.

I 1918 fremkommer Erhvervspartiet, som man drøftede at udtale Tilslutning til; men en Generalforsamling statuerede, at Foreningen ikke direkte burde befatte sig med Partiet. Derimod skulde ethvert Medlem gennem de bestaaende Partier arbejde for Opstilling af Kandidater, der tager Hensyn til Haandværker- og Middelstandens Interesser — et Krav, der siden er virket for.

Samme Aar protesterede Foreningen mod Telefontaksternes Forhøjelse — samt andrager sammen med Handelsforeningerne og Sydvestjysk Samfund om Anlæg af en Frihavn ved Esbjergs nye Trafikhavn.

Murermester Jens Hansen indvælges i 1919 i Fællesrepræsentationens Bestyrelse, og Foreningen underskriver Andragendet om en Bro over Lillebælt! To Aar senere supplerede Turistforeningens Bestyrelse sig første Gang med et Medlem fra Haandværker- og Industriforeningen.

En stor Basar afholdtes i 1925. Den rummede alle mulige Paahit. Bl. a. havde „den lille Maler" arrangeret „Den frie" — og Indtægten blev 14.600 Kr. Overskudet deltes mellem Byggefonden og en Fond til Udvidelse af Teknisk Skole. Desuden købte man Grund til Skolens Udvidelse.

I et Par Aar gør Bestyrelsen i Almindelighed og Kobbersmedemester Carl Graff i Særdeleshed sig fortjent til sene Tider ved at indsamle en hel Række Billeder fra det gamle Esbjerg, og disse Billeder udgør nu en værdifuld og værdig Udsmykning af Foreningens Lokaler. I 1928 afholdtes Fællesrepræsentationens Delegeretmøde i Esbjerg, og et af Resultaterne her var Haandværkernes stærke Krav til Folkeskolen om, at Børnene faar en bedre Undervisning i *Hovedfagene*. Teknisk Skole kan nemlig højst holde

disse Fag vedlige og maa koncentrere Arbejdet om de andre Opgaver.

Byraadsvalget i 1929 blev drøftet i et Bestyrelses-møde, hvor man fandt, at der paa de foreliggende Kandidatlister var taget for lidt Hensyn til den selv-stændige Haandværkerstand. Man vil fremtidig søge Forholdet bedret.

Af større Tildragelser, der har interesseret For-eningen, kan nævnes Rundskuet i 1930 (en Del af Overskudet tildeltes Teknisk Skole), Vestjysk Ud-stilling i Varde 1931 samt den store Fiskeri- og Er-hvervsudstilling i Esbjerg i Sommer. Som Garanti-kapital for den sidste tegnede Foreningen sig for 2000 Kr.

Endelig kan nævnes det første Amtsmøde i Es-bjerg for Haandværkerforeningerne i Ribe Amt i Marts Maaned i Aar. Formaalet med disse Amts-møder er at faa et bedre Samarbejde i Gang, at Haandværkerne i Amtet lærer hinanden bedre at kende, drøfte lokale Forhold for eventuelt at foretage en samlet Optræden, samt endelig at faa fremragende Talere fra Fællesrepræsentationen herover.

— — —

Dette var i korte og længere Rids Esbjerg Haand-værker- og Industri-Forenings Historie. Forenings-livet har forandret sig siden den første Begyndelse, men Haandværker- og Industri-Foreningen er sig stadig sine Maal og Opgaver bevidst. Nu som altid forstaar den at hævde Standens Interesser til Gavn for den selv og dens By. Man vil forstaa, at For-eningens Virke giver betydeligt Arbejdsstof for Be-styrelsen, der sikkert er den mest mødepræcise i Dan-mark, takket været dels et effektfuldt Bødesystem, dels en aldeles skaanselsløs Incassation af eventuelle Bøder.

Mange gode Kræfter har gennem Tiderne været

i Bevægelse for at højne Standens Tarv. Ved uegennyttigt Arbejde har man baaret Sten til det Værk, som skal hjælpe den kommende Slægt op til den Dygtighed, enhver maalbevidst Haandværker og Industridrivende maa sætte sin Lid til, hvis han skal kunne klare sig i Kapløbet.

FORENINGENS ÆRESMEDLEMMER.

Saa vidt det kan spores af det for Haanden værende Materiale (Forhandlingsprotokollerne fra 1882—1901 savnes), har Foreningen kun tre Gange udnævnt Æresmedlemmer. Første Gang var i 1907, da man ved 25 Aars Jubilæet udnævnte Skomagermester *Frd. Sørensen* hertil.

Det sker næste Gang i 1916, idet man da ved Fabrikant *N. I. Poulsens* Stiftelse af Legatbiblioteket fandt en Lejlighed til at hædre denne Mand.

Begge disse Æresmedlemmer er nu døde. Det eneste nulevende Æresmedlem er Smedemester *M. Lykke Thomsen*, som fik Titlen paa sin 70 Aars Fødselsdag i Aar som en Anerkendelse af den Støtte, han altid har ydet Foreningen.

Smed Thomsen, som han dengang altid kaldtes, kom til Esbjerg i 1886, da han var 24 Aar gammel. Det var ikke første Gang, han saa Esbjerg. I Tørkeperioden 1869 kørte hans Fader, der var Gaardmand i Bryndum, nemlig Kampesten fra sine Marker til Havneanlægget og solgte dem til Carlé, saa han fik „Brød for Stene", som den gamle Ordvending blev forandret til. Og dengang kørte den senere Smed Thomsen med. Siden fulgte han nøje Esbjergs Udvikling, og da Smed Weng nedlagde sin Smedie bag nuværende Kroneapotek, købte Thomsen Jord i Kirkegade, byggede en lille Smedie og begyndte 20. April 1886 den Virksomhed, som nu er kendt af enhver i Byen. Senere Smed Falkenberg var hans før-

Smedemester M. Lykke Thomsen

ste Svend. Det var i de Tider, hvor Bogføring var en Slags Luksus. Alt blev skrevet med Kridt paa Træbjælkerne, og „Pengene laa i Vinduet". Svendenes Arbejdstid var fra 6 Morgen til 7 Aften, men selv arbejdede Smed Thomsen undertiden fra 3 Morgen til 9 Aften! Det var, da Slagteriet byggedes i 1889.

M. Lykke Thomsen valgtes i Slutningen af 80'erne ind i Haandværkerforeningens Bestyrelse, hvor han sad en Række Aar og gjorde et godt Arbejde for Foreningen.

FORENINGENS FORMÆND

har gennem Tiderne været følgende:

Farver Bentsen 1882—83, Urmager Hansen 1883—85, Skomager Frd. Sørensen 1885—90, Bogbinder Jeiling 1890—91, Arkitekt H. Peters 1891—94, Malermester Hjermind 1894—1900, Skomager L. Mikkelsen 1900—01, Fabrikant C. Mollerup 1901—03, Lehde B. Jensen 1903—11 og fra 10. Oktober 1911 har Fabrikant Holger Olsen været Formand.

Billede og Omtale af Farver Bentsen findes foran. Derimod har det været umuligt at fremskaffe et Portræt af Urmager Hansen, som rejste til Amerika i 1885. Han var vistnok Byens første Urmager, kom hertil fra Ribe og havde Forretning i Jyllandsgade, hvor nu Kobbersmedemester Graff har Udstillingslokaler.

SKOMAGER FRD. SØRENSEN

var en dygtig og god Formand, der ikke mindst virkede for at skaffe Foreningen gode Foredragsholdere. Det var under Frd. Sørensens Formandsperiode, den *rigtige* tekniske Skole blev til, og som Haandværker var han fremragende. Han havde i mange Aar Forretning i Kongensgade 23.

Skomager Frd. Sørensen

Arkitekt H. Peters

BOGBINDER JEILING er ligeledes omtalt som en af Foreningens Medstiftere. Foruden Formandshvervet i en ganske kort Periode bestred han i mange Aar Kassererposten. Alle satte stor Pris paa Bogbinder Jeiling.

ARKITEKT H. PETERS, en af Foreningens mest dygtige og energiske Formænd, der gennemførte flere værdifulde Fremskridt til Gavn for Haandværkerne i Esbjerg. Peters, der studerede ved tyske Skoler, kom til Esbjerg i 1888 fra Ribe, hvor han bl. a. havde været Lærer ved den derværende tekniske Skole. Her i Esbjerg forestod han med lykkelig Haand Opførelsen af en Række meget store Byggeforetagender, og hans Erfaringer paa den tekniske Undervisnings Omraade kom i rigt Maal Esbjergs tekniske Skole tilgode. Peters' fremragende Evner, hans samtidig noble, ligefremme og stilfærdige Væsen er kendt og skattet af enhver, der kommer i Berøring med ham.

Malermester Hjermind

MALERMESTER HJERMIND var Typen paa en respektabel og myndig Borger, som satte en Ære i at være Haandværker. Han var ikke saa lidt af en Skuespiller og Sjælen i de mange Dilettantkomedier, bl. a. ogsaa dengang, Foreningen arrangerede Forestilling for at Esbjerg kunde komme til at se lidt køb-

stadsagtig ud og faa sine Lyg=ter. Hans Oplæser=Talent blev ofte udnyttet af de for=skellige Foreninger. Som Haandværker var han aner=kendt og havde bl. a. Malerar=bejdet ved Vor Frelsers Kirke og Hotellerne paa Fanø. Hjermind var født i Viborg 1847, kom fra Aarhus til Esbjerg i 1884, hvor han dø=de i 1913.

Skomager L. Mikkelsen

SKOMAGER LAURITS MIKKELSEN,
en af Byens ældste Haandværkere og en ihærdig For=eningsmand. Han sad i Bestyrelsen i mange Aar, og alle beundrede hans Energi, naar en Sag krævede sin Løsning. Mikkelsen kom til Esbjerg fra Ribe i 1876 og havde i Begyndelsen Værksted i Hovedgaden, Smedegade, overfor Støberiet. Han var forøvrigt ogsaa med til at spille Lygte=Komedie, og var i det hele taget en af de gode, gamle Haandværkere, som længe vil mindes. Han døde i Esbjerg 1907, kun 54 Aar gammel.

FABRIKANT
C. MOLLERUP,
en Mand, der var rolig i al sin Færd, og som havde en glimrende Forhandlingsev=ne. Fabrikant Mollerup var i en Del Aar Førstemester paa en af Konsul Lauritzens Baade, men startede saa en Maskinfabrik i Jyllands=gade, senere paa Havnen. Mollerup fødtes i Hals,

Fabrikant C. Mollerup

Fabrikant Lehde B. Jensen

kom til Esbjerg i 1897, hvor han døde i 1929, 63 Aar gammel.

FABRIKANT LEHDE B. JENSEN.

Under dennes Formandsperiode blev den nye tekniske Skole opført, og ikke mindst i denne Sag lagde Lehde B. Jensen et stort Arbejde. Han kom paa Fabrikant Poulsens Jernstøberi i 1886 som Svend, arbejdede og studerede sammen med Fabrikant Holger Olsen i Tyskland, og disse to overtog saa Fabriken den 1. Januar 1896. Jensen, der var Medejer af Fabriken til sin Død i 1922, nedlagde sit Formandsmandat i Foreningen i 1911, men var baade før og efter et meget interesseret Medlem af Haandværker- og Industri-Foreningen.

FABRIKANT HOLGER OLSEN

har været Foreningens Formand i ikke mindre end 21 Aar. Dette siger mere end mange Ord, og naar Foreningen i de mange Aar har arbejdet støt og sikkert, skyldes det ikke mindst den stabile og bramfri Formand, som forøvrigt blev Medlem af Foreningen i 1884 og saaledes kender Foreningens Historie som faa. Om Fabrikant Olsen er der iøvrigt det særegne at notere, at hans egen Historie paa det nøjeste er knyttet til Byen Esbjergs forskellige Udviklingstrin. Olsen var kun 2 Aar gammel, da han den 16. December 1868 kom til Esbjerg, samme Aar, da Loven om en Havn ved Esbjerg blev vedtaget paa Rigsdagen. Medens Faderen, Entreprenør Olsen, kørte Materialer sammen til et Hus, boede Familien hos Gaardejer Søren Sørensen i Strandby, og Huset, der var Nr.

2 i Esbjerg, og som stadig er Fabrikant Olsens Hjem, blev rejst Palmesøndag 1869. Familien flyttede ind, førend Døre o. lign. var lavet og sat paa.

Sin første Skolegang fik Holger Olsen hos Skomager Bechs Kone, der boede i Bager Barkentins Ejendom paa Hjørnet af Havne- og Stormgade. Saa kom Lærer Langvad fra Fanø og tog sig af de Esbjergbørns Oplæring. I sin Drengetid var Olsen Bydreng hos Bogbinder Jeiling, som ogsaa nær var blevet hans Læremester; men Lærer Langvad raadede Olsens Moder til at sætte Sønnen i Lære i Smedefaget, „for der var helt anderledes Muligheder!" Det var Holger Olsen forøvrigt heller ikke ked af, for Møller og Poulsens Fabrik gav deres Lærlinge 75 Øre om Dagen plus 50 Øre om Søndagen, mens Ugelønnen som Bogbinderlærling kun var 2 Kr.

Olsen lærte altsaa i den Virksomhed, han nu er Leder og Medejer af. Paa Fabriken traf han forøvrigt nogle faa Aar efter Lehde B. Jensen, og mellem disse to knyttedes et varmt Venskab, der udvikledes yderligere under deres Ophold i Tyskland, deriblandt 3½ Aar paa Technikum Mittweida i Sachsen, hvor de begge tog Maskiningeniøreksamen. Forinden havde Olsen i *sin Soldatertid* taget baade 1. og 2. Del af Maskinisteksamen i København. Den 1. Januar 1896 overtog de to Venner Fabrikant Poulsens Virksomhed, og deres lærerige og interessante Ungdomstid blev dem gennem Aarene til uvurderlig Nytte. — — Det er saaledes et baade begivenhedsrigt og arbejdsomt Liv, Foreningens afholdte Formand kan se tilbage paa.

FORTEGNELSE OVER BESTYRELSESMEDLEMMER.

En fuldstændig Bestyrelsesliste er det ugørligt at fremskaffe, da Protokollerne fra 1882—1901 er borte, og „Ribe Amtstidende" nævnte ikke Navnene paa Bestyrelsesmedlemmerne i de første Aar. I det foregaaende er nævnt, hvem der sad i Foreningens allerførste Bestyrelse. Det kan tilføjes, at i 1889 bestod Bestyrelsen af følgende: Frd. Sørensen, N. I. Pedersen, Kr. Skafte, L. Mikkelsen og C. Graff.

Efter Sammenslutningen af Haandværker- og Industriforeningen i 1901 har følgende Mænd siddet i Bestyrelsen (enkelte Medlemmer af Bestyrelsen overgik i 1901 fra tidligere Bestyrelser):

Fabrikant C. Mollerup 1901—03 (Formand).
Direktør U. Brinch 1901—01 (Viceformand).
Bogtrykker Harder Mikkelsen 1901—03 (Sekretær).
Malermester N. Hansen 1901—07 (Kasserer).
Snedkermester K. Bruhn 1901—09 (Næstformand).
Bagermester Chr. Jensen 1901—02.
Smedemester M. Lykke Thomsen 1901—03.
Skomagermester L. Mikkelsen 1901—03.
Grosserer H. Pagh 1901—03.
Bogbindermester Chr. Tobiesen 1901—06.
Lithograf P. M. Meyer 1902—04.
Fabrikant Lehde B. Jensen 1903—11 (Formand).
Urmager T. Bertram 1903—19 (Kasserer).
Malermester Jakob Broch 1903—06 (Sekretær).
Skomagermester Søren I. Meinertz 1903—22 (Næstformand).

MURERMESTER
J. HANSEN

FABRIKANT
C. B. HOFFMANN

SMEDEMESTER
H. LYKKE THOMSEN

KØBMAND
WIGGO MAI

FABRIKANT
HOLGER OLSEN

MALERMESTER
CARL GEERTSEN

MØBELHANDLER
FLORIAN SØRENSEN

MALERMESTER
ARNDT B. HANSEN

BAGERMESTER
M. RASMUSSEN

BOGTRYKKER
K. ROSENDAHL

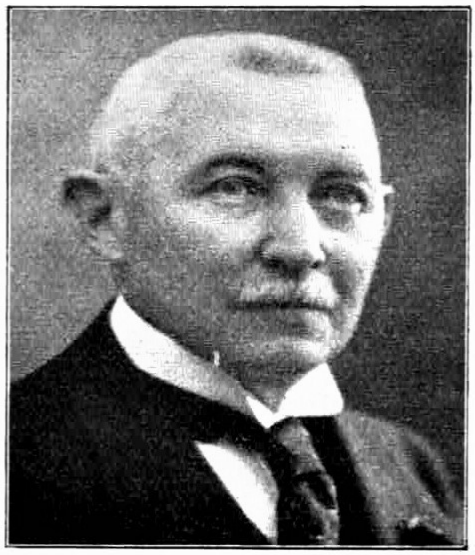
SLAGTERMESTER
JOHS. MATHISEN

ESBJERG HAANDVÆRKER-OG INDUSTRIFORENINGS BESTYRELSE 1932

Murermester H. Andersen 1903—06.
Bogbindermester Jens Holm 1904—1906.
Skrædermester M. N. Krusborg 1906—31 (Næstformand).
Skrædermester Carl Ripa 1906—14.
Drejermester J. N. H. Jørgensen 1906—16.
Murermester M. Lysholdt 1906—07 og 1916—24 (Sekretær og Næstformand).
Fabrikant Th. Bundgaard 1907—07 (Sekretær).
Fabrikant Carl B. Hoffmann 1907— (Kasserer og Næstformand).
Urmager Ingv. Jørgensen 1907—09 (Sekretær).
Tømrermester Chr. Pedersen (1909—27).
Ingeniør W. Raun Byberg 1909—16 (Sekretær).
Fabrikant Holger Olsen 1911— (Formand).
Murermester Jens Hansen 1914— (fra 1919 Medlem af Fællesrepræsentationens Bestyrelse).
Handelsgartner Emil Poulsen 1916—29.
Isenkræmmer Henning Pedersen 1918—20.
Installatør Vilh. Leervad 1918—21 (Sekretær).
Smedemester Holger Lykke Thomsen 1919—
Farvehandler Magnus Kann 1920—30.
Købmand Wiggo Mai 1921— (Sekretær).
Malermester Carl Geertsen 1922—29 og 1930—.
Kobbersmedemester Carl Graff 1924—30.
Driftsbestyrer R. Hommel 1927—29.
Møbelhandler Florian Sørensen 1929—.
Slagtermester Johs. Mathisen 1929—
Malermester Arndt B. Hansen 1929—.
Bagermester M. Rasmussen 1930—.
Bogtrykker K. Rosendahl 1931—.

SKRÆDERMESTER M. N. KRUSBORG er hidtil den eneste, der har været Medlem af Foreningens Bestyrelse i 25 Aar. Fabrikant Hoffmann gør ham Bedriften efter til Oktober. Krusborg sad i Bestyrelsen fra 1906—1931, da han trak sig tilbage

for at give Plads for yngre Kræfter.

Skrædermester M. N. Krusborg

M. N. Krusborg er født i Tjæreborg; var som ung Svend en Del Aar i Tyskland, bl. a. paa Rudolf Maurers Tilskærerakademi i Berlin — og nedsatte sig herefter den 1. September 1892 i den By, som han i sin Barndom havde hørt og set saa meget til, og som i Mellemtiden var vokset med Kæmpeskridt. Han etablerede sig paa Hjørnet af Borger- og Kirkegade, men har i de sidste 31 Aar haft Forretning i Kirkegade 15.

Navnlig i de Aar, da Krusborg sad i Bestyrelsen, har han ofret sig meget for Foreningen, og et mere flittigt Medlem til at deltage i Bestyrelsesmøderne skal man vist lede efter. Han har været i Fornøjelsesudvalget i 23 Aar, og hele Varelotteriets Afdeling i Esbjerg har siden dens Oprettelse været administreret af M. N. Krusborg. Afdelingens Omsætning er nu oppe paa ca. 50.000 Kr. om Aaret. I de senere Aar har M. N. Krusborg været Formand for Esbjerg Skrædermesterforening.

LEGATER I TILKNYTNING TIL ESBJERG HAANDVÆRKER- OG INDUSTRIFORENING.

Legatbiblioteket, som Fabrikant N. I. Poulsen stiftede i 1916, er beskrevet. I 1927 skænkede Enkefru Fabrikant Poulsen, Odense, Foreningen Obligationer for 2000 Kr. til Erindring om N. I. Poulsen og Frues Fællesvirke i Esbjerg. Naar Beløbet er vokset til 3000 Kr., anvendes Renterne til Udsmykning af Foreningens Lokaler.

Foreningens første Legat skænkedes i 1914 af Pagh & Qvist Petersen i Anledning af dette Firmas 25 Aars Jubilæum. Legatet var paa 1000 Kr., og Renterne benyttes til Flidspræmier paa Teknisk Skole.

Den 1. Januar 1921 skænkede Firmaet Jensen & Olsen tre Jubilæumslegater bort. Det første var paa 3000 Kr. og til Fordel for trængende Medlemmer og Enker.

Af det andet Legat paa 5000 Kr. skal Renten af de 4000 Kr. anvendes til aarlige Flidspræmier paa Teknisk Skole. Det ene Tusinde Kroner skal staa urørt, til Beløbet er vokset til 5000 Kr., hvorefter det overgaar som en fast Fond til Hjælp for Anskaffelse af Læremidler til Teknisk Skole. Esbjerg Haandværker- og Industriforening skal dog altid have det afgørende Ord ved Midlernes Forvaltning.

Det tredie Legat var paa 2000 Kr. og skænkedes til Haandværkssvendenes Syge- og Rejseforening.

I 1931 modtog Foreningen 5000 Kr. fra Isenkræmmer Henning Pedersen til Oprettelse af „Erik Henning Pedersens Mindelegat" til Fordel for unge Haandværkeres Uddannelse.

Samme Aar stiftede Murermester Jens Hansen og Hustru et Legat paa 5000 Kr. til videre Uddannelse paa Dagskoler eller paa Akademiet af Bygningshaandværkere i Ribe Amt.

FRA VERSEMAGERNES VÆRKSTED.

Man var slet ikke bag efter i de gode, gamle Dage med Hensyn til Lejlighedsdigte. Tværtimod. En Overgang ligefrem vrimlede det med Produkter fra de store og smaa Poeter, Byen rummede, og mange af Viserne var saa gode, at de kom i Avisen! Ogsaa Esbjerg Haandværkerforening havde et Par Huspoeter, som ved forskellige Lejligheder besteg deres vingede Heste og glædede Samtiden med et til Situationen passende Poém. De fleste af disse Sange eller Viser er under Forgængelighedens Lov — forlængst ude af Sagaen; dog er det lykkedes at finde et Par enkelte frem, og de gulnede Blade fortæller baade om maalbevidst Kamp i det fremadstræbende, unge Esbjerg og om lystige, glade Karnevalstimer.

Den første Sang, der er trykt i Esbjerg Folkeblads Bogtrykkeri, daterer sig fra 2. Juni 1889, da Sommerpavillonen blev indviet. Den blev afsunget før Festtalen og har følgende Ordlyd:

Der var et Sted, hvor Vesterhavet skylled
og kasted Skum henover nøgne Strand,
hvor Vestenstorm og Vesterhav fremtrylled
en Harmoni, et „Eventyrets Land".
Hvor Strandens Fugle fredlyst kunde bygge,
hvor Sælen soled sig ved Havets Bred,
hvor intet Træ gav Vandringsmanden Skygge,
hvor alt var svøbt som i Naturens Fred.

Og Stormen tuded, Bølgen vred sig kasted,
og Maagen svang sig over Klittens Rand.
Og Tiden gik, for Livet ikke hasted,
men lagde sig til Ro ved fattig Strand.
Det slumred længe; næppe nok i Drømme
det anede den Tid, der én Gang kom;
— saa pludselig det skød og brød i Strømme,
og Strandens Verden ganske skifted om.

Henover Havet, hvor i fordums Tider
en enlig Fiskerjolle skød sin Fart,

nu store Skibe ført af Damp henglider
og taber sig bag Horisonten snart.
Hvor Kragens Skrig før lød henover Heden,
hvor Tue stod ved Tue lyngbeklædt,
dér har et Arbejdsliv nu afløst Freden,
hvori den lille Lyngplet før var stedt.

Man samled sig, og man sin Fremtid bygged
paa fælles Kraft og fælles Brodersind.
Man i Forening om Idéer hygged
og fæstned dem trods mangen ublid Vind.
Man fylked sig i Kamp for fælles Arne,
man satte Maalet for det fælles Hjem,
man troede sig som gamle helbefarne,
saa sikre paa at vinde retvejs frem.

Vi samled os og satte Maalet Stævne:
Vort eget Hjem, vor egen lille Vraa,
en lille Bygning, ganske i det jævne,
men dog et Minde, som vil længe staa.
Thi hvad vi bygged — Kærlighed mod Standen —
det vokse stærkere fra Dag til Dag,
det binde os saa sikkert til hinanden,
det blive os en stor og hellig Sag.

Den anden Sang kaldes paa Omslagsbladet „En splinterny sørgelig, men sandfærdig Vise, smedet og opsmurt til Haandværkerforeningens Karneval. — Eftertryk forbydes. — Pris 10 Øre." — Dette med det forbudte Eftertryk kan vi vel nu give en god Dag! Visen er trykt hos Jens Lund, som nedenunder har sat en Nar, der rækker lang Næse. Men det var jo ogsaa en Karnevalsvise:

Mænd og Kvinder! Køb min Vise.
Den er sørgelig, men sand.
Byen her jeg højt vil prise,
den er Perlen i vort Land;
:,: men der savnes Dit og Dat,
der maa tages bedre fat. :,:

Kommer man hertil med Toget
og staar af paa vor Perron,
siger man: det var dog fjoget;
kaldes dette en Station?
:,: Dette Skur af raaddent Træ,
som vel knapt kan give Læ. :,:

Gaar man dernæst op ad Vejen
forbi Chresten Jensens Hal,
bliver Sagen saa sin egen,
hvis man ikke „bede" skal;
:,: thi er Maanen ikke fuld,
falder man jo nok omkuld. :,:

Ingen Lygter, ingen Gader,
Rendestene uden Brædt,
— ikkun Husenes Facader
Nytte har af Fortovsret.
:,: Man maa vandre, som man kan
baade gjennem Snavs og Vand! :,:

Naar man ved ihærdig „Svandsen"
bliver, hvad man kalder „ve'",
dumper man vel ind paa „Skand'sen"
og bestiller straks „en The".
:,: Helst med Thorvald Nielsens Rom,
den, som alle synes om. :,:

Men man skal jo ikke heller
lægge Pengene i Stak.
Derfor gaar man op til Keller,
hvor man faar — foruden Snak —
:,: fra de store Jæg'res Jagt,
gode Varer, hurtig bragt. :,:

Hvis man ikke alt er mærket
med ham Backu's Kjendetegn,
stejler man vel ind paa „Værket",
som der intet var i'vejn.
:,: Skulde Værten sige: Stop!
— lader man sig „hænge op". :,:

Lærerstanden i Forening
er mod Sogneraadet grov.
Den har nu den sære Mening,
at de Føde har behov.
:,: Klæder vil de ogsaa ha',
og med „Tillæg" fores a'. :,:

Sogneraadet fandt dog ikke
dertil en beføjet Grund.
Lærerne kan bare slikke
sig om deres egen Mund.
:,: Øve langsomt sig i Sult,
helst med Anstand — og gedulgt. :,:

Derimod man siger: „Manden"
med de „frie Hænder" faar
saadan lige ved halvanden
hundred Kroner — naar han staar
:,: godt for baade Ild og Vand.
„Manne"! Støt ham — hvis I kan! :,:

Havnen her skal nu udvides;
thi der mangler ganske Plads
til at *Kolportøren* smides
kan deri — naar ved Kalas
:,: han paa Havnen skaffer Liv
med hans Kræfter og hans Kniv. :,:

Straks Ministeren det hørte,
fik vi hurtig Protektion.
Derfor fluks han os opførte
med en større Million,
:,: for at Jensen kjøles kan,
naar han gi'er —den stærke Mand. :,:

Banen ud til Nørre=Nebel
faar vi, trods Hr. Nonbos Smil,
skjønt den lune, snilde „Knebel"
røg afsted alt som en Pil
:,: med Hr. Kjelst i breden Favn
did til Kongens Kjøbenhavn. :,:

— Dermed slutter jeg min Vise.
Den er sørgelig, men sand.
Byen her jeg højt vil prise.
Den er Perlen i vort Land.
:,: Den er kommen smukt i Ry
som den danske — *Haabets* By. :,: